

Kongregace pro instituty zasvěceného života a apoštolské společnosti

#

SMĚRNICE PRO VÝCHOVU V ŘEHOVNÍCH INSTITUTECH

POTISSIMUM INSTITUTIONI PI

#2. 2. 1990

Tento dokument, který je prvním dokumentem Učitelského úřadu o celku vlastní řeholní formace, je plodem velmi dlouhých konzultačních prací (započatých v r. 1969) a redakčních prací (započatých v r. 1975), neustále oddalovaných pro to, aby bylo možno využít norem nového Kodexu kanonického práva a různých pokoncilových dokumentů o řeholním životě (srv. č.2 a 3). Jeho první významnou zásluhou je ve skutečnosti to, že přijal velké bohatství textů předchozích. Týká se pouze řeholních společenství (srv. č.5), mužských i ženských, kdežto společenství apoštolského života, a ještě méně sekulárních společenství, se dotýká jen okrajově. Vztahuje se na všechny řeholníky a řeholnice, ale ještě více přímo na osoby odpovědné za formaci, na představené a formátory, kterým poskytuje orientaci pro praktickou aplikaci kanonických norem a má platnost instrukce.

Celkově jde o cennou pomůcku pastorálního charakteru, která je určena k tomu, aby byla dále zpracovávána příslušnými společenstvími, jež budou tyto direktivy aplikovat s pružností a v souladu s vlastním charakterem.

Kongregace pro instituty zasvěceného života a pro apoštolské společnosti, která uveřejňuje tento dokument, mu dává hodnotu Instrukce podle Kán. 34 Kodexu kanonického práva. Jde o úpravy a směrnice schválené papežem a předložené tímto dikastériem, aby se objasnily právní předpisy, které jsou už v platnosti a mají moc práva. Příležitostně na ně odkazují a nic na nich neubírají.

#ÚVOD

Cíl formace řeholníků

#1. Obnova řeholních institutů závisí hlavně na formaci, výchově, jejich členů. Řeholní život shromažďuje Kristovy učedníky, kterým se má pomáhat, aby přijali „Boží dar, který církev obdržela od svého Pána a který s jeho pomocí stále uchovává (1). Proto ani nejlepší formy přizpůsobení neponesou ovoce, nebudou-li oživovány hlubokou duchovní obnovou. Bezprostředním cílem výchovy je uvést kandidáty do řeholního života a uvědomit je o jeho svérázu v církvi. Proto se má především snažit harmonickým sloučením jeho prvků duchovního, apoštolského, naukového a praktického, aby pomohla řeholníkům uskutečnit jednotu života v Kristu skrze Ducha svatého (2).

Ustavičná péče

#2. Již před II. vatikánským koncilem se církev starala o výchovu řeholníků (3). Koncil zase udal naukové zásady a všeobecné normy ve 4. kapitole dogmatické konstituce *Lumen gentium* a v dekretu *Perfectae caritatis*. Papež Pavel VI. ze své strany připomněl řeholníkům, že všechny prvky řeholního života, ať jsou jakkoli rozmanité a mnohonásobné životní formy a charizmata, musí být stále zaměřeny na vytváření „vnitřního člověka (4). Svatý otec Jan Pavel II. často hovořil, od začátku svého pontifikátu a v četných svých projevech, o formaci řeholníků (5). Kodex církevního práva konečně přesněji tlumočil nutné požadavky pro vhodnou obnovu formace (6).

#Činnost kongregace pro instituty zasvěceného života a apoštolské společnosti po koncilu

#3. Kongregace už v r. 1969 zdokonalila některé tehdy platné církevněprávní předpisy instrukcí *Renovationis causam* pro „lepší přizpůsobení celého cyklu výchovy mentalitě nových generací přítomným podmínkám, jako i povaze a zvláštnímu cíli každého institutu (7).

Jiné dokumenty, postupně uveřejňované dikastériem, ačkoli se netýkají přímo formace řeholníků, přece se na ni vztahují z toho či onoho hlediska. Jsou to *Mutuae relationes* z r.1978 (8), *Řeholní křesťané a lidský pokrok a Kontemplativní dimenze řeholního života* z r.1980 (9), *Podstatné prvky učení církve o řeholním životě* z r.1983 (10). Bude užitečné probrat tyto různé dokumenty, aby se výchova řeholníků konala v plném souladu s pastoračními směrnici univerzální církve a církví místních a aby se napomáhalo integraci

mezi „vnitřním životem a činností řeholníků, věnujících se apoštolátu (11). Tato činnost „pro Pána je neustále povede k Pánu, „prameni veškeré činnosti (12).

#Proč tento dokument a komu je určen

#4. Kongregace pro instituty zasvěceného života a apoštolské společnosti má za to, že je užitečné a dokonce nutné předložit tento dokument vyšším představeným řeholních institutů a jejich bratřím a sestrám pověřeným výchovou, včetně mnichů a mnišek, a též všem, kdo o něj žádali. Dělá to mocí svého poslání dát institutům směrnice, které jim mohou pomoci, aby vypracovaly svůj program výchovy (ratio). Zavazuje je k tomu všeobecné právo církve (13). Na druhé straně řeholnice a řeholníci mají právo poznat, jaké je stanovisko Svatého stolce k současným výchovným problémům a jaká řešení pro ně navrhuje. Dokument se inspirovuje četnými zkušenostmi, které již byly učiněny po II. vatikánském koncilu, a je odezvou na otázky, které často vznesli vyšší představení. Připomíná všem některé požadavky práva vzhledem k přítomným okolnostem a potřebám. Posléze doufá, že prokáže službu především vznikajícím institutům a těm, které v této chvíli mají k dispozici jen skrovné prostředky pro výchovu a formaci.

5. Dokument se týká jen řeholních institutů. Soustřeďuje se na to, co má řeholní život nejvlastnějšího, a věnuje pouze jednu kapitolu tomu, co se požaduje pro přístup k službě jáhenské a kněžské. Toto poslední bylo předmětem vyčerpávajících instrukcí příslušného dikastéria a týká se též řeholních kandidátů pro takové služby (14). Tento náš dokument se snaží dát platné směrnice pro řeholní život v jeho celku. Bude věcí každého institutu, aby je použil podle svého vlastního rázu.

Obsah dokumentu platí stejně pro instituty mužské i ženské, leda by ze souvislosti a z povahy věcí vysvítalo něco jiného (15).

ODKAZY:

01 LG 43

02 Srv. PC 18,3

03 V časovém pořadí: SC řeholníků, dekret „Quo efficacius“, 24.1.1944: AAS 36 (1944) 214; okružní list „Quantum confere rat 10.6.1944: Enchiridion de statibus perfectionis, Romae 1949, č. 382.561564; ap.konst. „Sedes Sapientiae“, 31.5.1956: AAS 48 (1956) 354365, a generální statuty připojené ke konstituci. 04 ET 32; srv. 2 Kor 4,16; Řím 7,22; Ef 4,24; EV 996 a n.

05 Jan Pavel II. v Porto Alegre 5.7.1980: IDGP III,2,128; Jan Pavel II. v Bergamu 26.4.1981: tamtéž, IV,1,1035; Jan Pavel II. v Manile 17.2.1982: IDGP IV,1,329; Jan Pavel II. jezuitů v Římě 27.2.1982: IDGP V,1,704; Jan Pavel II. novicmistů kapucínů v Římě 28.9.1984: IDGP VII,2,689; Jan Pavel II. v Limě 1.2.1985: IDGP VIII,1,339; Jan Pavel II. k UISG v Římě 7.5.1985: tamtéž 1212; Jan Pavel II. v Bombaji 10.2.1986: IDGP IX,1,420; Jan Pavel II. k UISG 22.5.1986: tamtéž 1656; Jan Pavel II. ke konferenci řeholníků v Brazílii 11.7.1986: IDGP IX,2,237.

06 Srv. CIC, Kán.641661.

07 RC, úvod: AAS (1969) 103 a n.

08 CRIS a Kongregace pro biskupy: AAS 70 (1978) 473 ss.

09 CRIS, EV 7, 414 ss.

10 CRIS, EV 9.181.

11 DCVR 4.

12 Jan Pavel II. ke CRIS 7.3.1980: IDGP III,1,527.

13 Srv. Kán. 659, 2 a 3.

14 RI 1,2: AAS 62 (1970) 321 ss.

15 Srv. Kán. 606.

ČÁST I.

#ŘEHOLNÍ ZASVĚCENÍ A VÝCHOVA

#

#Řeholní totožnost a výchova

#6. Prvním cílem výchovy je umožnit uchazečům o řeholní život a mladým profesům, aby nejprve objevili a pak si osvojili a prohloubili, v čem záleží totožnost řeholníka. Jenom za těchto podmínek člověk zasvěcený Bohu vystupuje ve světě jako významný, účinný a věrný svědek (1). Proto je záhodno připomenout na začátku dokumentu o výchově, čím je pro církev milost řeholního zasvěcení.

#Řeholní a zasvěcený život podle církevního práva

#7. „Řeholní život jako zasvěcení celé osoby představuje v církvi obdivuhodné snoubenecké spojení, stanovené Bohem, znamenání budoucího života. Takto uskutečňuje řeholník své plné darování jako oběť Bohu, kterou se celá jeho existence stává ustavičnou Bohopoctou v lásce.

„Život zasvěcený Bohu slibem evangelijních rad v němž vyniká řeholní život „je stálá životní forma, při níž věřící působením Ducha svatého následují Krista bezprostředněji a dávají se do výhradního vlastnictví Bohu, milovanému nade všechno. Oddávají se na novém a zvláštním podkladě službě Bohu a jeho oslavě, budování církve a spásy světa. Jsou schopni usilovat o dokonalou lásku ve službě Božímú království. V církvi jsou skvělým znamením a předzvěstí nebeské slávy.

(2)

„Tuto životní formu v institutech zasvěceného života, kanonicky zřízených kompetentní autoritou církve, berou na sebe věřící svobodně a sliby nebo jinými posvátnými pouty podle vlastních zákonů institutů se zavazují, že chtějí zachovávat evangelijní rady čistoty, chudoby a poslušnosti. Láskou, ke které tyto rady vedou, se zvláštním způsobem spojují s církví a s jejím tajemstvím.

(3)

#Boží povolání pro poslání spásy

#8. Na počátku řeholního povolání stojí volání Boha. Dá se vysvětlit jen láskou, kterou má Bůh k povolaneé osobě. Tato láska je absolutně zdarma daná, osobní a jedinečná. Zmocňuje se člověka tak, že už nepatří sobě, ale Kristu (4). Má takto ráz spolenectví. Pohled, kterým se Ježíš podíval na bohatého mladíka, prozrazuje tento ráz: „Ježíš na něj s láskou pohleděl (Mk 10,21). Dar Ducha je znamením a výrazem této lásky. Tento dar pobádá člověka, kterého Bůh volá, aby následoval Krista zachováváním evangelijních rad čistoty, chudoby a poslušnosti. Je to „Boží dar, který církev přijala od svého Pána a s jeho pomocí ho stále uchovává (5). Proto „hlavním pravidlem řeholního života bude „následování Krista podle učení evangelia (6).

#Osobní odpověď

#9. Kristovo volání, které je výrazem výkupné lásky, „zachvacuje celou osobu, duši i tělo, ať je to muž nebo žena, v jejím osobním a naprosto neopakovatelném „já (7). „V srdci volaného nabývá konkrétní formu slibu evangelijních rad (8). V této formě ty a ti, které Bůh volá, dávají Kristu Vykupiteli odpověď lásky: lásky, která se odevzdává úplně a bezvýhradně a která se ztrácí v obětování celého člověka jako „oběť živá, svatá, Bohu milá (Řím 12,1). Jenom tato láska, která také má snoubenecký ráz a zmocňuje se celé citové stránky člověka, bude pohnutkou a oporou pro odříkání a kříže, s kterými se nutně setká ten, kdo chce „ztratit svůj život pro Krista a pro evangelium (srv. Mk 8,35) (9). Tato osobní odpověď je nedílnou součástí řeholního zasvěcení.

#Řeholní profese: úkon církve, která zasvěcuje a přivtěluje

#10. Podle učení církve „řeholní profesí se členové veřejným slibem zavazují zachovávat tři evangelijní rady, jsou zasvěcení Bohu pro službu církvi a jsou přivtělení k institutu s právy a povinnostmi, které určuje právo (10). V úkonu řeholní profese, „která je úkonem církve prostřednictvím autority toho nebo té, kdo sliby přijímá, se setkávají působení Boží a odpověď člověka (11). Tento úkon přivtěluje k institutu. Členové v něm „vedou společný bratrský život (12) a institut „jim zajišťuje pomocné prostředky k vytrvalosti: jistější způsob života, vyzkoušenou nauku k dosažení dokonalosti, bratrské spolenectví ve vojsku Kristově, svobodu posilovanou poslušností, aby tak mohli bezpečně uskutečňovat a věrně zachovávat své řeholní povolání a s duchovní radostí pokračovat na cestě lásky (13). Příslušnost řeholníků a řeholnic k institutu je vede k tomu, aby vydávali Kristu a církvi veřejné svědectví odpoutanosti od „ducha světa (1Kor 2,12) a od chování, které tento duch vyžaduje, a současně o přítomnosti ve světě podle „moudrosti Boží (1Kor 2,7).

Život podle evangelijních rad

#11. „Řeholní profese vkládá do srdce každého a každé (...) Otcovu lásku; tu lásku, která je v srdci Ježíše Krista, Vykupitele světa. Tato láska objímá svět a vše, co v něm pochází od Otce, a zároveň se snaží potírat „všechno, co ve světě nepochází od Otce (14). (...) „Taková láska má vycházet (...) ze

samotného pramene zvláštního zasvěcení, jímž je nové stvoření na základě svátosti křtu (15).

12. Víra, naděje a láska pudí řeholnice a řeholníky, aby se zavázali sliby, že budou uskutečňovat a vyznávat evangelijní rady a tím svědčit ve světě o aktuálnosti a smyslu blahoslavenství (16) .

Rady jsou nosné pilíře řeholního života. Úplně vyjadřují a naznačují evangelijní radikalismus, který je pro něj příznačný. Vskutku, „vyznáváním evangelijních rad v církvi se chce řeholník osvobodit od překážek, které by ho mohly odvrátit od vroucí lásky a od dokonalé bohoslužby, a zasvěcuje se důvěrnější službě Bohu (17). Zasahují lidskou osobu ve třech podstatných složkách její existence a jejích vztahů: #city, vlastnění a moc#. Z těchto antropologických kořenů se vysvětlí, proč duchovní tradice církve často spojovala evangelijní rady s trojí žádostivostí, kterou vzpomíná svatý Jan (18). Jejich správné pěstování usnadňuje zrání osoby, duchovní svobodu, očištění srdce, vroucnost lásky a pomáhá řeholníkovi spolupracovat na budování pozemské obce (19).

Rady prožívané co nejautentičtěji nabývají velký význam pro všechny lidi (20), protože každý slib dává specifickou odpověď na velká pokušení naší doby. Jejich prostřednictvím církev dále ukazuje světu cesty jeho proměny v Boží království. Proto je důležité, aby se věnovala pozorná péče teoretickému i praktickému uvedení uchazečů do řeholního života, do konkrétních požadavků tří slibů.

#Čistota

#13. „Evangelijní rada čistoty pro Boží království je znamením budoucího života a pramen bohatší plodnosti v nerozděleném srdci. Nese s sebou závazek dokonalé zdrženlivosti v celibátu. (21) Její pěstování předpokládá, že osoba zasvěcená řeholními sliby učiní středem svého citového života „bezprostřednější vztah k Bohu (ET 13) skrze Krista v Duchu svatém.

„Zachovávání dokonalé zdrženlivosti se přímo dotýká zvláště hlubokých sklonů lidské přirozenosti. Proto ať uchazeči přistupují k slibu čistoty a ať jsou k němu připuštěni teprve po opravdu dostatečném vyzkoušení a s náležitou zralostí duševní i citovou. Mají být nejen upozorněni na nebezpečí ohrožující čistotu, ale také poučeni v tom smyslu, aby celibát zasvěcený Bohu přijali jako dobro k celkovému rozvoji své osoby. (22)

Instinktivní sklon vede lidskou osobu k tomu, aby se z lidské lásky dělalo něco absolutního. Tento sklon se vyznačuje citovým sobectvím, které se projevuje nadvládou nad milovanou osobou, jako kdyby se z takové nadvlády mohlo zrodit štěstí. Na druhé straně člověk velmi těžko chápe, že láska může být prožívána v úplném darování sebe a nevyžaduje nutně vyjádření sexuální. Proto musí výchova k čistotě hledět, aby pomohla každé a každému kontrolovat a ovládat své pohlavní podněty a současně se vyhýbat citovému sobectví, které nalézá pyšné uspokojení ve věrném zachovávání zdrženlivosti. Ne náhodou dávali staří církevní Otcové pokoře přednost před čistotou, neboť, jak dokazuje zkušenost, čistota může také jít ruku v ruce s tvrdostí srdce.

Čistota osvobozuje zvláštním způsobem srdce člověka (1Kor 7,32-35), takže v něm stále více rozněcuje lásku k Bohu a ke všem lidem. Jeden z největších přínosů, které může řeholník poskytnout dnes lidem, je jistě skutečnost, že jím odhaluje ještě víc svým životem než svými slovy možnost opravdového sebeobětování a otevřenosti druhým sdílením jejich radostí, věrnou a vytrvalou láskou, bez vládychtivosti a exkluzivity.

Proto ať se pedagogika zasvěcené čistoty snaží:

- udržovat radostnou vděčnost za osobní lásku, s jakou byl každý vyhlédnut a vyvolen Kristem;
- povzbuzovat k častému přistupování k svátosti smíření, k vyhledávání pravidelného duchovního vedení a k pěstování pravé bratrské a sesterské lásky v komunitě projevující se konkrétně upřímnými a srdečnými vztahy;
- vysvětlovat hodnotu těla a jeho smysl a vychovávat k základní tělesné hygieně (spánek, sport, zotavení, výživa, atd.);
- poskytovat základní znalosti o mužské a ženské sexualitě s jejími tělesnými, duševními a duchovními rysy;
- pomáhat k sebekontrolě v oblasti sexuální i citové a také v tom, co se týká jiných instinktivních nebo získaných potřeb (mlsnost, tabák, alkohol);
- pomáhat každému, aby přijal své dřívější zkušenosti; pozitivní, aby za ně děkoval, i negativní, aby rozpoznal svá slabá místa, pokořil se klidně před Bohem a zůstal bdělý v budoucnosti;
- poukázat na plodnost čistoty, na duchovní otcovství a mateřství (Gal 4,19), které plodí život pro církev;

- vytvářet ovzduší důvěry mezi řeholníky a jejich vychovateli; tito mají být ochotni všechno pochopit a láskyplně naslouchat, aby mohli dát vysvětlení a podírat;
- počínat si s náležitou rozvahou, pokud jde o užívání hromadných sdělovacích prostředků a o osobní vztahy, které by mohly překážet v důsledném zachování rady čistoty (srv. Kán. 277,2 a 666). Tato rozvážnost se vyžaduje nejen od řeholníků, ale i od představených.

#Chudoba

#14. „Evangelijní rada chudoby podle vzoru Krista, který ač byl bohatý, stal se pro nás chudým, znamená nejen život chudý hmotně i duchem, život příčinlivý a střídmý, který nedovoluje pozemské bohatství, ale nese s sebou i omezení a závislost v užívání statků a nakládání jimi podle vlastního práva každého institutu. (2)

Citlivost pro chudobu není nic nového ani v církvi ani v řeholním životě. Nové snad je to, že zvláštní citlivost pro chudé a pro chudobu světa je dnes pro řeholní život příznačná. Dnes existuje mnoho forem chudoby. Prožívají ji jednotlivci a snášejí ji celé společnosti: hlad, nevědomost, nemoc, nezaměstnanost, potlačování základních svobod, hospodářská a politická závislost, úplatkářství ve výkonu správy; především fakt, že lidská společnost, jak se zdá, je uspořádána tak, aby plodila tyto různé formy chudoby. Za těchto podmínek jsou řeholníci puzeni k tomu, aby byli blíž ubohým a potřebným, těm, kterým Ježíš vždycky dával přednost, pro které, jak říkal, byl poslán (24) a s kterými se ztotožňoval (25) .

Tato blízkost je vede k tomu, aby si osvojili jako jednotlivci i jako komunita způsob života shodnější s jejich povinnostmi bezprostředněji následovat chudého a pokorného Krista.

Toto „přednostní a evangelijní rozhodnutí (26) řeholníků pro chudé zahrnuje vnitřní odpoutanost, strohost komunitního života, někdy sdílení jejich života a jejich zápasů. Přitom se ovšem nesmí zapomínat, že specifickým posláním řeholníků je svědčit, že blahoslavenství jsou novým zákonem křesťana, že řeholní život a apoštolát se nemohou omezit na velkodušné sice, ale pouze časné angažování, že v církvi je hlásání evangelia důležitější než pranýřování zel a nespravedlností; evangelizace jako nejvyšší pohnutka tomu dá pravý základ a sílu (27) .

Bůh miluje všechny lidi a chce je shromáždit všechny bez výjimky (28). To je také pro řeholníky a řeholnice jedna forma chudoby: nenechat se zatlačit do jednoho určitého prostředí nebo do jedné společenské třídy, neboť opravdoví chudí se nalézají všude. To platí stejně, se zřetelem na jejich specifické charizma, pro instituty věnující se službě u nejodstrčenějších společenských tříd.

Studium sociálního učení církve a zvláště encyklika Sollicitudo rei socialis a instrukce O křesťanské svobodě a osvobození (29) pomohou učinit přiměřená rozhodnutí pro praktické uplatňování apoštolské chudoby.

Výchova k evangelijní chudobě bude dbát na tyto body:

Před vstupem do řeholního života se někteří mladí lidé těšili jistě samostatností v ohledu finančním a byli zvyklí opatřovat si všechno, co se jim zachtělo. Jiní nalézají v řeholní komunitě vyšší životní úroveň, než měli v dětství a v letech studia nebo práce. Výchova k chudobě musí brát v úvahu historii každého jednotlivce. Musí také pamatovat, že v některých kulturách počítají rodiny, že budou těžit z toho, co se jim zdá jako vzestup pro jejich děti.

Náleží k ctnosti chudoby vést pracovitý život, konkrétně a pokorně se zříkat vlastnictví, zbavovat se věcí, neboť takové úkony činí svobodnějšími pro poslání; obdivovat a respektovat stvoření a hmotné předměty dané k užívání; přenechat komunitě starost o životní úroveň; chtít upřímně, aby „všechno bylo společné a aby se „každému dávalo, jak potřebuje (Sk 4,32-35).

Toto všechno ať se dělá za tím cílem, aby řeholník učinil středem svého života chudého Ježíše, na kterého nazírá, kterého miluje a následuje. Bez toho se řeholní chudoba ve formě solidarity a dělení snadno stane ideologií a politikou. Jenom srdce chudého, který se rozhodl následovat chudého Krista, může být zdrojem skutečné solidarity a pravé odpoutanosti.

#Poslušnost

#15. „Evangelijní rada poslušnosti, přijatá v duchu víry a lásky jako následování Krista, poslušného až k smrti, zavazuje podrobit vůli zákonitým

představeným jako Božím zástupcům, když nařizují něco podle vlastních stanov.

(30) Kromě toho všechny řeholní osoby „jsou ze zvláštního titulu podřízeny nejvyšší autoritě církve (...) a jsou povinny poslouchat papeže jako svého nejvyššího představeného, i mocí posvátného pouta poslušnosti. (31)

„Poslušnost ani zdaleka neumenšuje důstojnost lidské osoby, ale přivádí ji k plnému rozvoji, neboť napomáhá k růstu svobody Božích dětí. (32)

Řeholní poslušnost je současně následování Krista i účast na jeho poslání. Záleží jí na tom, aby dělala to, co dělal Ježíš, a zároveň to, co on by udělal v konkrétní situaci, v jaké se řeholník dnes nalézá. V řeholním institutu, ať se v něm uplatňuje autorita nebo ne, nemůže se ani poroučet ani poslouchat bez vztahu k poslání. Když řeholník poslouchá, navazuje na poslušnost Ježíšovu pro spásu světa. Proto vše, co při uplatňování autority nebo poslušnosti vychází z kompromisu, z diplomatického řešení nebo z nátlaku nebo z jakýchkoli jiných lidských machinací, je zradou základního ducha řeholní poslušnosti, která má být v souladu s Ježíšovým posláním a má je uskutečňovat v čase, i když to stojí námahu.

Představený, který podporuje dialog, vychovává k poslušnosti odpovědné a aktivní. Přece však zůstává nedotčeno jeho právo „rozhodovat a rozkazovat, co se má dělat (33).

Pokud jde o výchovu k poslušnosti, je třeba připomenout:

- Aby se někdo mohl obětovat v poslušnosti, musí nejprve existovat jako osoba. Uchazeči potřebují vyjít z bezejmennosti technického světa, uznat se jako osoby a být jako osoby uznáni, být váženi a milováni;

- Tito uchazeči potřebují nalézt pravou svobodu, aby osobně přešli od „toho, co se jim líbí, k „tomu, co se líbí Otci. Proto struktury výchovné komunity, i když jsou jasně a pevně stanoveny, mají ponechat široký prostor iniciativám a odpovědným rozhodnutím;

- Boží vůle se většinou a hlavně projevuje prostřednictvím církve a jejího učitelského úřadu a u řeholních osob obzvláště jejich stanovami;

- Pokud jde o poslušnost, svědectví starých členů komunity působí na mladé víc než všechno teoretické poučování.

Nicméně řeholník, který se snaží poslouchat jako Kristus a v Kristu, nemusí být nutně ovlivněn příklady méně povzbuzujícími.

- Výchova k řeholní poslušnosti se tedy má dít s veškerou jasností a žádoucí náročností, aby se neodbočilo od „cesty, kterou je Kristus a jeho poslání (34).

#Řeholní instituty: je třeba pěstovat a udržovat rozmanité dary

#16. Rozmanitost řeholních institutů se podobá „stromu, který se bohatě a podivuhodně rozvětluje ze semene, zasetého Bohem na jeho poli (35). Jejich prostřednictvím „ukazuje církev věřícím i nevěřícím Krista, jak na hoře rozjímá, hlásá zástupům Boží království, uzdravuje nemocné a raněné, obrací hříšníky k lepšímu životu, žehná dětem, všem prokazuje dobro a stále přitom poslouchá Otce, který ho poslal (36).

Tato rozmanitost se vysvětluje růzností „charizmatu zakladatelů (37), které se „jeví jako zkušenost Ducha, předaná vlastním žákům, aby ji prožívali, opatrovali, prohlubovali a ustavičně rozvíjeli, stejně jako neustále roste Kristovo tělo. Proto, církev hájí a podporuje vlastní ráz různých řeholních institutů (38).

Takže neexistuje jednotný způsob v zachovávaní evangelijních rad, ale každý institut má stanovit svůj způsob, „se zřetelem na svou povahu a na svůj cíl (39). A to nejen pokud jde o pěstování evangelijních rad, ale i o vše, co se týká způsobu života jeho členů, kteří usilují o dokonalost svého stavu (40).

#Život sjednocený v Duchu svatém

#17. „Ti, kdo slibují zachovávat evangelijní rady, ať především hledají a milují Boha, neboť on nás miloval dříve (srv. 1Jan 4,10), a za všech okolností ať se snaží vést život skrytý s Kristem v Bohu (srv. Kol 3,3). Z toho vyvěrá a dostává podněty láska k bližnímu, zaměřená na spásu světa a budování církve. (41) Tato láska, která ukládá a oduševňuje praktikování evangelijních rad, je vylita do srdcí Duchem Božím, který je Duch jednoty, harmonie a smíření v člověku i mezi lidmi. Proto osobní život řeholníka nebo řeholnice by neměl trpět rozdělení ani mezi cílem jejich řeholního života a specifickým cílem jejich institutu, ani mezi řeholním životem jako takovým na jedné straně a apoštolskými činnostmi na straně druhé. Neexistuje konkrétně nějaký řeholní život „sám o sobě, na který by se narouboval jako pomocný přírůstek specifický cíl a zvláštní charizma

každého institutu. V apoštolských institutech jsou úsilí o svatost a vyznávání evangelijních rad i život, věnovaný Bohu a jeho službě, vnitřně spojeny se službou církvi a světu (42). A ještě víc, „apoštolská a charitativní činnost patří k samé podstatě řeholního života do té míry, že „celý řeholní život (...) má být prostoupen apoštolským duchem a naopak veškerá apoštolská činnost má být ztvárňována duchem řeholním (43). Služba bližnímu neodděluje řeholníka od Boha. Je-li tato služba vedena opravdu božskou láskou, má hodnotu služby Bohu (44). A právem můžeme také tvrdit, že „apoštolát všech řeholních osob záleží na prvním místě ve svědectví jejich zasvěceného života (45).

18. Je věcí každého jednotlivce, aby si ověřil, jakým způsobem v jeho životě vychází činnost z jeho důvěrného spojení s Bohem a zda současně uchovává a posiluje toto spojení (46). Z tohoto hlediska poslušnost vůli Boží, projevená zde a nyní v obdrženém poslání, je přímým prostředkem k uskutečnění jisté jednoty života, trpělivě hledané, ač nikdy nedosažené v dokonalosti. Tato poslušnost se dá vysvětlit jen vůlí následovat bezprostředně Krista, vůlí, jež je oduševňována a podněcována osobní láskou ke Kristu. Tato láska je princip vnitřní jednoty každého zasvěceného života.

Jednotu života lze ověřit podle čtyř stupňů věrnosti: podle věrnosti Kristu a evangeliu, věrnosti církvi a jejímu poslání ve světě, věrnosti řeholnímu životu a vlastnímu charizmatu institutu, věrnosti člověku a naší době (47).

ODKAZY:

- 01 Srv. Jan Pavel II. k UISG, 7. 5. 1985; viz pozn. 5 k úvodu.
- 02 Kán. 607 a 573,1; srv. též LG 44 a PC 1, 5, 6.
- 03 Kán. 573,2.
- 04 Srv. 1 Kor 6,19.
- 05 LG 43.
- 06 PC 2a. O Božím povolání srv. také LG 39, 43b, 44a, 47; PC 1c; RC úvod, 2d; OPR I, 57.62.67.85.140.142; II 65.72; Doda tek; OCV 17, 20; ET 3.6.8.12.19.31.55; MuR 8a; Kán. 574,2. 575; EE 2.5.6.7.12.14.23.44.53; RD 3c.6b.7d.10c, 16a.
- 07 RD 3.
- 08 RD 8.
- 09 O osobní odpovědnosti srv. také LG 44a.46b.47; PC 1c; RC 2a, c; 13,1; OPR 1, 7.80; ET 1.4.7.8.31; kán. 573,1; EE 4.5.30.44.49; RD 7a.8b.9b.
- 10 Kán. 654.
- 11 Srv. EE 13 17.
- 12 Kán. 607,2.
- 13 LG 43a. O službě církve v řeholním zasvěcení srv. též LG 44a.45c; PC 1b,c; 5b.11a; OPR, Dodatek, Mše v den věčné pro fese 1; Ritus promissionis 5; OCV 16; ET 7.47; MR 8; Kán. 573,2. 576. 598. 600 602; EE 7.8.11.13.40.42; RD 7a,b.14c.
- 14 RD 9: AAS 76 (1984) 513 ss.
- 15 RD 8: tamtéž
- 16 LG 31.
- 17 LG 44.
- 18 Srv. 1 Jan 2,15 17.
- 19 Srv. LG 46.
- 20 Srv. LG 39.42.43.
- 21 Srv. Kán. 599.
- 22 PC 12.
- 23 Kán. 600.
- 24 Srv. Lk 4,16 21.
- 25 Srv. Lk 7,18 23.
- 26 Dokument z Puebly, č. 733 735; Jan Pavel II. mluví o „přednostní lásce (projev k rodině Prado v Lyonu, 7. 10. 1986).
- 27 LG 31.
- 28 Srv. GS 32.
- 29 Kongregace pro nauku víry, 22. 3. 1986.
- 30 Kán. 601.
- 31 Kán. 590, 1 a 2.
- 32 PC 14.
- 33 PC 14.
- 34 Srv. Jan 14,16.
- 35 LG 43.
- 36 LG 46.

- 37 ET 11; srv. pozn. 4 k úvodu.
38 PR 11; srv. pozn. 8 k úvodu.
39 Kán. 598,2.
40 Srv. kán. 598,2.
41 PC 6.
42 Srv. PC 5.
43 PC 8.
44 Sv. Tomáš, Sum. Theol., II IIae, q. 188, a.1 et 2.
45 Kán. 673.
46 Srv. PC 8.
47 Srv. RPU 13 21; srv. pozn. 9 k úvodu.

ČÁST II.

#HLEDISKA SPOLEČNÁ VŠEM ÚSEKŮM VÝCHOVY K ŘEHOLNÍMU ŽIVOTU

#

A) PROSTŘEDNÍCI VÝCHOVY A JEJÍ PROSTŘEDKY

#Duch Boží

#19. Bůh sám volá k zasvěcenému životu v církvi. On si podržuje iniciativu během celého řeholníka života. „Věrný je ten, který vás povolal, a on to také splní (1). Jako se Ježíš nespokojil s tím, že své učedníky povolal, ale trpělivě je vychovával za svého veřejného života, tak po zmrtvýchvstání je prostřednictvím svého Ducha dál „vedl k celé pravdě (2).

Duch, jehož působení je sice jiného řádu, než jsou poznatky z psychologie nebo z viditelných dějin, ale který jedná také jejich prostřednictvím, tento Duch působí v srdci každého z nás, aby se pak projevil ve viditelných plodech: je to Duch pravdy, který „učí, „připomíná, „vede (3). Je „pomazáním, které nám „dává okusit, ocenit, posoudit, volit (4). Je zastáncem-utěšitelem, který „přichází na pomoc naší slabosti, podpírá a dává nám dar Božího synovství (5). Tato diskrétní, ale rozhodná přítomnost Božího Ducha vyžaduje dvojí zásadní postoj:

- 1) pokoru toho, kdo se svěřuje Boží moudrosti;
- 2) poznání a praktické rozlišování, aby se rozpoznala přítomnost Ducha ve všech hlediscích života a dějin pomocí lidských prostředníků; sem patří otevřenost duchovnímu vůdci, vedená touhou, aby člověk viděl jasně do sebe, a ochotou nechat si poradit a nechat se usměrňovat pro správné rozpoznání Boží vůle.

#Panna Maria

#20. K dílu Ducha svatého byla vždycky přidružena Panna Maria, Matka Boží a Matka všech členů Božího lidu. Skrze něho počala v lůně Slovo Boží. Ona setrvala v modlitbě a očekávala ho s apoštoly (srv. LG 52 a 59) po Pánově nanebevstoupení. Proto od začátku až do konce své formace se řeholníci a řeholnice setkávají s přítomností Panny Marie.

„Mezi všemi osobami, bezvýhradně zasvěcenými Bohu, je první ona, nazaretská Panna. Ona je také nejvíc zasvěcena Bohu, je mu zasvěcena nejdokonaleji. Její snoubenecká láska vrcholí v božském mateřství z moci Ducha svatého. Ona jako matka nese Krista v náručí, a zároveň nejdokonaleji uskutečňuje jeho výzvu: „Pojď za mnou. Ona, matka, ho následuje jako svého učitele v čistotě, v chudobě a v poslušnosti (...).

Je-li Maria prvním vzorem pro celou církev, tím spíše je jím pro zasvěcené osoby a společenství v církvi. Každý řeholník je „vyzván, aby oživil své řeholní zasvěcení podle vzoru zasvěcení Bohorodičky (6).

Řeholník potkává Marii nejen jako vzor, ale také jako matku. „Maria je matka řeholních osob, nakolik je matka toho, který byl posvěcen a poslán Otcem. V jejím fiat a v jejím magnificat nalézá řeholní život úplnost svého odevzdání se Božímu působení a radost, která z něho pramení (7).

#Církev a „smysl pro církev (církvní smýšlení)

#21. Mezi Marií a církví existují mnohonásobná a úzká pouta. Maria je její nejvíce vynikající úd a je její matka. Je jejím vzorem ve víře, v lásce a v dokonalém spojení s Kristem. Je pro ni znamením jisté naděje a útěchy až do příchodu Pánova dne (srv. LG 53, 63, 68).

Řeholní život udržuje také zvláštní spojitost s tajemstvím církve. Patří k jejímu životu a k její svatosti (8). Je „zvláštním způsobem účasti na „svátostnosti Božího lidu (9). Úplné darování se Bohu spojuje řeholníka zvláštním způsobem s církví a s jejím tajemstvím a pobádá ho, aby s nerozdělenou

oddaností pracoval pro dobro celého těla (10). A církev službou svých pastýřů „nejen povznáší svým schválením řeholní život k hodnotě kanonického stavu, ale představuje ho též svými liturgickými zákony jako stav zasvěcený Bohu (11). 22. V církvi dostávají řeholníci a řeholnice potravu pro svůj křesťanský život a pro své řeholní zasvěcení. V ní požívají chléb života ze stolu slova Božího a Kristova těla. Při slavení liturgie svatý Antonín, právem pokládán za otce řeholního života, uslyšel živé a účinné slovo, které ho přesvědčilo, aby opustil všechno a následoval Krista (12). V církvi četba Božího slova doprovázená modlitbou navazuje rozhovor mezi Bohem a řeholníkem (13) a pobízí k velkodušnému rozletu a k nezbytnému odříkání. Církev přidružuje obětování vlastního života řeholnic a řeholníků k eucharistické oběti Kristově (14). Konečně, prostřednictvím svátosti smíření, ke které často přistupují, dostává se jim Božího milosrdenství a odpuštění jejich hříchů a jsou smířeni s církví i se svým společenstvím, které hřích zranil (15). Liturgie církve se takto stává pro ně vrcholem povýtce, ke kterému směřuje celé společenství, a pramenem, z něhož vyvěrá jeho evangelijní síla (srv. SC 2,10).

23. Právě práce na výchově bude nutně probíhat ve spojení s církví, jejímiž jsou řeholníci a řeholnice syny a dcerami, a v dětinné poslušnosti k duchovním správcům. Církev, „která je plná Trojice (16), jak říká Origenes, je podle vzoru svého pramene a v závislosti na něm univerzálním společenstvím lásky. Od ní dostáváme evangelium a ona nám je pomáhá pochopit, díky své tradici a autentickému výkladu učitelského úřadu (17). Církev je organické společenství (18). Proto trvá, díky apoštolům a jejich nástupcům pod autoritou Petrovou, jako „princip a viditelný a trvalý základ jednoty ve víře a společenství (19).

24. Proto je zapotřebí rozvíjet u řeholnic a řeholníků církevní smýšlení nejen „s církví, ale jak říká svatý Ignác z Loyoly, „v církvi (20). Tento smysl pro církev záleží na vědomí, že náležíme k putujícímu lidu. Je to lid, který má svůj počátek v trinitárním společenství, který je zakořeněn v dějinách lidstva a který nepotřebuje, aby byl každý den znovu vynalézán; který se opírá o základ apoštolů a o pastýřskou službu jejich nástupců a který uznává v Petrově nástupci Kristova náměstka a viditelnou hlavu celé církve. Je to lid, který nalézá v Písmě svatém, v tradici a v Učitelském úřadu trojí a jediný kanál, jímž se k němu dostává Boží slovo, který touží po viditelné jednotě s ostatními nekatolickými křesťanskými společenstvími. Lid, který neignoruje změny, k nimž došlo během věků, ani nynější zákonitě různosti v církvi, ale který se spíše snaží objevovat nepřetržitou plynulost a jednotu, jež je ještě reálnější.

Lid, který je totožný s Kristovým tělem a který neodděluje lásku ke Kristu od lásky, jakou má mít k jeho církvi, ve vědomí, že církev je tajemství, tajemství samého Boha v Ježíši Kristu, působením jeho Ducha, rozdávaného a sdělovaného lidstvu dnes a stále. A tedy lid, který nechce být chápán ani analyzován jen z hlediska sociologického nebo politického, protože nejautentičtější část jeho života uniká pozornosti moudrých tohoto světa.

Konečně je to lid misionářský, který se nespokojuje s tím, aby církev zůstávala „malým stádem, ale který touží, aby bylo evangelium hlášáno všem lidem a aby svět věděl, že „na celé zemi není lidem dáno žádné jiné jméno, skrze které bychom mohli dojít spásy (Sk 4,12), jen jméno Ježíše Krista (srv. LG 9).

25. Smysl pro církev obsahuje také smysl pro církevní společenství. Pro příbuznost, jaká je mezi řeholním životem a tajemstvím církve, jejíž „jednotu společenství a služby zaručuje Duch svatý (...) (21), řeholníci, církevní společenství, jsou (...) povoláni, aby byli v církvi a ve světě „odborníky na společenství, svědky a strůjci plánu společenství, které je vrcholem dějin člověka podle Boha (22). Mají jimi být prostřednictvím slibu evangelijních rad, který osvobozuje vřelou lásku od každé překážky a dává jí, aby se stala prorockým znamením důvěrného spojení s Bohem, milovaným nade všechno. A též prostřednictvím každodenní zkušenosti se společenstvím života, modlitby a apoštolátu, podstatných a rozlišujících složek jejich formy zasvěceného života, která je činí znamením bratrského společenství (23).

Ať je tedy „společný život, zvláště jako zkušenost a svědectví společenství (24), pokládán především během počáteční výchovy za nezbytné prostředí a privilegovaný prostředek výchovy.

#Komunita

#26. V lůně církve a ve spojení s Pannou Marií má společenství života privilegovaný úkol ve výchově v kterémkoli jejím úseku. Výchova záleží z velké

části na kvalitě komunity. Tato kvalita vyplývá z jejího všeobecného ovzduší a ze způsobu života jejích členů, v souladu s rázem a duchem institutu. To znamená, že komunita bude taková, jakou jí udělají její členové, že má vlastní požadavky a že dříve, než bude sloužit za prostředek výchovy, zaslouží, aby se sloužilo jí a aby byla milována pro to, čím je v řeholním životě, jak ho chápe církev.

Základní inspirací zůstává zřejmě prvotní křesťanská obec, plod Pánových velikonoč (25). Ale v úsilí o tento ideál je zapotřebí uvědomit si jeho požadavky. Pokorný realismus a víra musí oduševňovat snahy o výchovu k bratrskému a sesterskému životu. Komunita je vytvořena a zůstává jí ne proto, že jejím členům je dobře pospolu, neboť mají příbuzné myšlenky, povahy a záliby, nýbrž proto, že Pán je shromáždil a drží je spojené jedním společným zasvěcením a pro jedno společné poslání v církvi. Zvláštnímu prostřednictví, které zastává představený, jsou všichni poslušně oddáni na základě víry (26). Na druhé straně se nesmí zapomínat, že pokoj a velikonoční radost komunity jsou vždycky plodem odumření sobě a přijetí Ducha svatého (27).

27. Komunita je výchovná v té míře, v jaké umožní každému ze svých členů růst ve věrnosti Pánu podle charizmatu institutu. Proto musí mít členové jasno o důvodu existence takové komunity a o jejích základních cílech. Jejich vzájemné vztahy se mají vyznačovat prostotou a důvěrou, neboť jsou založeny zvláště na víře a na lásce. Za tímto cílem se komunita buduje každý den za působení Ducha svatého, nechává se řídit a obracet Božím slovem, očišťovat pokáním, utvářet Eucharistií, posilovat slavením liturgického roku. Upevňuje své společenství vzájemnou velkodušnou pomocí a ustavičnou výměnou hmotných i duchovních dober, v duchu chudoby a na základě přátelství a dialogu. Hluboce prožívá ducha zakladatele a řeholi institutu. Představený má pokládat za své vlastní poslání snahu o vybudování této bratrské komunity v Kristu (srv. Kán. 619).

Ve vědomí své odpovědnosti v komunitě cítí se každý jednotlivý povzbuzován, aby rostl ne pro sebe samého, nýbrž pro dobro všech (28). Řeholníci a řeholnice prodávající formaci by měli nalézat v své komunitě duchovní ovzduší, strohost života a apoštolský elán, které by byly s to pomáhat jim v radikálním následování Krista, jak je to v souladu s jejich zasvěcením.

Je vhodné připomenout zde slova poselství papeže Jana Pavla II. brazilským řeholníkům: „Bude proto nutné, aby mladí lidé v období formace dleli v komunitě, kde nesmí chybět žádná z podmínek požadovaných pro úplnou formaci: duchovní, intelektuální, kulturní, liturgickou, komunitní a pastorační. Tyto podmínky se vyskytnou zřídka pohromadě ve všech malých komunitách. Proto je nezbytné čerpat z pedagogické zkušenosti církve všechno, co umožní úspěch výchovy a co ji může obohatit v komunitě přizpůsobené osobám a jejich řeholnímu povolání, případně jejich povolání kněžskému (IDGP IX,2,243-244).

28. Zde musíme připomenout problém, který vyvstává se zapojením výchovné řeholní komunity do chudého prostředí. Malé řeholní komunity usazené v lidovém prostředí na periferii velkoměst nebo v nejvnitřnějších a nejchudších venkovských oblastech jsou významným výrazem „přednostního rozhodnutí pro chudé, poněvadž nestačí pro ně pracovat, nýbrž jde o to žít s nimi a, podle možnosti, žít jako oni. Tento požadavek má být nicméně přizpůsoben situaci, v jaké se nalézá sám řeholník. Především je třeba říci všeobecně, že požadavky výchovy mají převážet nad jistými apoštolátními výhodami zařazení do chudého prostředí. Například musí být skutečná možnost samoty a mlčení, neboť jsou nezbytné pro celou dobu počáteční formace. Na druhé straně k době formace, včetně noviciátu, patří období apoštolské činnosti, ve které se bude moci vyjádřit tato dimenze řeholního života. Podmínkou je: že tyto malé zapojené komunity odpovídají jistým měřítkům, jež by zajistila jejich řeholní autentičnost, to je, že dávají možnost žít pravým řeholním životem podle cíle institutu; že se v těchto komunitách může zachovat společný a osobní život modlitby, a tedy doby a místa mlčení; že přítomnost těchto řeholníků a řeholnic má pohnutky především evangelijní; že jsou tyto komunity vždy připraveny odpovídat požadavkům představených institutu; že jejich apoštolská činnost nevyhovuje jejich osobní volbě, ale volbě institutu, v souladu s diecézní pastoračí, za kterou je odpovědný na prvním místě biskup.

Konečně je třeba uvážit, že v kulturních zemích, kde se obzvláště cení pohostinnost, musí mít řeholní komunita jako taková vzhledem k hostům veškerou samostatnost a nezávislost, pokud jde o čas a místo. To je nepochybně obtížnější proveditelné v řeholních domech skromných rozměrů. Ale musí se s tím počítat, když komunita určuje svůj rozvrh společného života.

#Sám řeholník je odpovědný za svou formaci

#29. Sám řeholník má prvořadou odpovědnost, aby řekl „ano na zavolání, kterého se mu dostalo, a aby přijal všechny důsledky této odpovědi. Není to odpověď ani tak rozumová, jako spíš životní. Volání a působení Boha i jeho láska jsou stále nové. Dějinné situace se nikdy neopakují. Povolání je tedy neustále vyzván, aby dal odpověď pozornou, novou a odpovědnou. Jeho cesta připomíná cestu Božího lidu v Exodu, i pomalý vývoj učedníků, „váhavých uvěřit (29), kteří se však nakonec rozhoří, když se jim vzkříšený Pán zjeví (30). To znamená, do jaké míry musí být řeholníková výchova přizpůsobena jeho osobě. Půjde tedy o to důrazně apelovat na jeho osobní svědomí a na jeho osobní odpovědnost, aby si vnitřně přisvojil hodnoty řeholního života a zároveň životní pravidlo, které mu předkládají jeho novicmistři a vychovatelé. Tak nalezne v sobě samém odůvodnění svých praktických rozhodnutí a v Duchu-Stvořiteli svou základní dynamiku. Proto se musí nalézt správná rovnováha mezi výchovou skupinovou a výchovou každé jednotlivé osoby, mezi respektováním dob, předvídaných pro každou fázi formace, a jejich přizpůsobením rytmu každého jednotlivce.

#Vychovatelé: představení a ti, kdo jsou odpovědní za formaci

#30. Duch zmrtvýchvstalého Ježíše je přítomen a působí v celé řadě církevních prostředníků. Celá řeholní tradice církve svědčí o rozhodující úloze vychovatelů pro úspěšnou výchovu. Jejich úkolem je rozeznat pravost povolání k řeholnímu životu v počáteční fázi formace a pomoci řeholníkům, aby dobře vedli svůj osobní rozhovor s Bohem a současně objevili cesty, kterými, jak se zdá, je chce Bůh vést vpřed. Jim také přísluší, aby přímým a pravidelným dialogem doprovázeli řeholníka na Pánových cestách (31), při respektování kompetence zpovědníka a duchovního vůdce ve vlastním smyslu slova. Jedním z hlavních úkolů těch, kdo jsou odpovědní za výchovu, je právě bdít nad tím, aby se novicům a mladým profesům a profeskám dostávalo účinného vedení od duchovního vůdce. Musí poskytovat řeholníkům solidní potravu naukovou a praktickou, podle různých úseků formace, v jakých se nalézají. Konečně musí prověřovat a postupně hodnotit cestu, kterou urazili ti, které mají na starosti, ve světle plodů Ducha svatého, a posoudit, zda povolání má schopnosti požadované v té chvíli církví a institutem.

31. Kromě dobré znalosti katolické nauky ve věci víry a zvyklostí „zřejmě se vyžadují přiměřené kvality od těch, kdo mají odpovědnost za výchovu:

- lidské schopnosti, jako intuice a přívětivost;
- hluboká zkušenost o Bohu a zkušenost v modlitbě;
- moudrost, plynoucí z pozorného a dlouhého naslouchání Božím slovu;
- láska k liturgii a pochopení pro její úlohu v duchovní a církevní výchově;
- nutná odbornost v oblasti kultury;
- disponovatelnost, pokud jde o čas, a dobrá vůle věnovat osobní péči jednotlivým kandidátům, a ne jen skupině (32).

Tento úkol tedy vyžaduje vnitřní klid, ochotu, trpělivost, pochopení a opravdovou lásku k těm, kdo byli svěřeni pastýřské odpovědnosti vychovatele.

32. Jestliže existuje při osobní odpovědnosti vychovatele výchovný tým, musí jeho členové jednat v souladu, v plném vědomí své společné odpovědnosti. „Za vedení představeného ať se utvoří ucelené společenství ducha i práce. Mezi sebou a s těmi, které mají vychovávat, ať vytvoří rodinu. (33). Neméně nutná je soudržnost a nepřetržitá spolupráce mezi těmi, kdo jsou odpovědní za různé úseky formace.

Celé výchovné dílo je plod spolupráce mezi vychovateli a jejich žáky. I když je pravda, že žák má za ni první lidskou odpovědnost, může se tato odpovědnost uplatňovat jen uvnitř zvláštní tradice, totiž tradice institutu, jejímiž jsou vychovatelé svědky a bezprostředními uskutečňovateli.

B) LIDSKÁ A KŘESŤANSKÁ DIMENZE VÝCHOVY

33. II. vatikánský koncil ve svém prohlášení o křesťanské výchově vyhlásil cíle a prostředky každé opravdové výchovy, která má sloužit lidské rodině. Je dobré mít je na zřeteli při přijímání a formaci uchazečů o řeholní život. Prvním požadavkem této formace je totiž možnost nalézt v osobě kandidáta lidský a křesťanský předpoklad. Mnoho selhání v řeholním životě se totiž může přičítat trhlinám v této oblasti, které nebyly zpozorovány nebo vyplněny. Musí se nejen ověřit existence této lidské a křesťanské základny při vstupu do řeholního života, ale také zajistit její správné rozvinutí v průběhu výchovného cyklu, jaké odpovídá vývoji osob a událostí.

34. Celistvá formace osoby zahrnuje stránku tělesnou, mravní, intelektuální a duchovní. Jsou známy její cíle a její požadavky. II.vatikánský koncil je uvádí v pastorační konstituci *Gaudium et spes* (34) a v prohlášení o křesťanské výchově *Gravissimum educationis* (35). Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius* předkládá měřítko, která umožňují posoudit úroveň lidské zralosti, jaká se vyžaduje pro kandidáty na služebné kněžství (36). Tato měřítko se mohou snadno použít i na kandidáty pro řeholní život, vzhledem k jeho povaze a k poslání, k jakému je řeholník v církvi povolán. Dekret *Perfectae caritatis* o obnově řeholního života připomíná konečně, že řeholní zasvěcení má kořeny ve křtu (37) a že proto nepřímě vede k tomu, že mají být přijímáni do noviciátu jen uchazeči, kteří už žijí podle svých křestních závazků, přiměřeně svému věku. Takže dobrá výchova k řeholnímu životu by je měla utvrzovat ve všech úsecích života, a především v nejtěžších obdobích, kdy jsou povoláni znovu a dobrovolně zvolit to, co udělali už jednou provždy (při křtu), totiž vyznání víry a křestní závazky.

35. Nehledě na důraz, jaký klade tento dokument na kulturní a intelektuální stránku formace, prvotní zůstává stránka duchovní. „Řeholní výchova ve svých různých fázích, počáteční i trvalé, má jako hlavní cíl uvést řeholníky do zkušenosti o Bohu a pomoci jim, aby ji v životě postupně zdokonalovali. (38)

C) ASKEZE

36. „Cesta následování Krista vede k stále uvědomělejšímu a konkrétnějšímu sdílení tajemství jeho utrpení, smrti a zmrtvýchvstání. Velikonoční tajemství má být jakoby srdcem výchovných programů, neboť je to pramen života a zralosti. Právě na tomto základě se utváří nový člověk, řeholník a apoštol. (39) Toto nás vede k připomínce, jak nezbytně nutná je askeze ve výchově a v životě řeholníků. Ve světě, kde vládne pohlavní bezuzdnost, konzumismus a všemožné zneužívání moci, je zapotřebí svědků Kristova velikonočního tajemství. Jeho první úsek nutně prochází křížem. Tato cesta vede k tomu, aby se do programu ucelené výchovy zařadila každodenní osobní askeze, která vede kandidáty, novice a profesy k cvičení ctnosti víry, naděje, lásky, rozumnosti, spravedlnosti, statečnosti a umírněnosti. Tento program je nadčasový a nemůže vyjít z módy. Je stále aktuální a stále nutný. Bez přijetí tohoto programu nelze prožívat svůj křest, tím méně být věrný svému řeholnímu povolání. Tento program bude tím lépe zachovávan, jako vůbec celý křesťanský život, bude-li jeho pohnutkou láska k našemu Pánu Ježíši Kristu a radost z jeho služby.

Kromě toho křesťanský lid potřebuje podněcovatele, kteří by mu pomáhali kráčet „královskou cestou kříže . Potřebuje svědky, kteří se zřikají toho, co nazývá svatý Jan „svět a „jeho žádostivost , a také tohoto „světa , stvořeného a uchovávaného láskou Stvořitele, a některých jeho hodnot. Boží království, o němž svědčí řeholní život, že „převyšuje všechny pozemské věci (40), není z tohoto světa. Je zapotřebí svědků, kteří to říkají. Přirozeně, předpokládá to během formace uvažování o křesťanském smyslu askeze a získávání názorů správně založených na Bohu a na jeho vztazích k světu vyšlému z jeho rukou. Jde totiž o to, uchránit se současně jak dětinského a naturalistického optimismu, tak pesimismu, který zapomíná na tajemství Krista, tvůrce a vykupitele světa.

37. Ostatně askeze, která odmítá řídit se bezděčnými a primárními impulsy a pudy, je požadavek antropologický, ještě dřív než specificky křesťanský. Psychologové upozorňují, že hlavně mladí lidé potřebují pro utváření své osobnosti setkávat se s překážkami, které by mohli zdolávat (vychovatele, pravidla, atd.) . Ale to neplatí jen pro mládež, protože utváření osobnosti není nikdy hotové. Pedagogika uplatňovaná při výchově řeholníků a řeholnic jim musí pomáhat, aby se nadchli pro podnik, který vyžaduje nějakou námahu. Sám Bůh vede takto lidskou osobu, kterou stvořil.

38. Askeze, pevná součást řeholního života, vyžaduje mezi jinými prvky uvedení do ticha a do samoty, a to i v institutech věnujících se apoštolátu. Je nutné, „aby se v těchto řeholních rodinách věrně zachovával obecný zákon duchovního života, který záleží v tom, že se v životě stanoví úměrné střídání dob vyhrazených samotě s Bohem a dob věnovaných různým činnostem a lidským vztahům, které tyto činnosti s sebou nesou (41). Samota, je-li přijata dobrovolně, vede k vnitřnímu mlčení, a toto vyžaduje i ticho po hmotné stránce. Domácí program každé řeholní komunity, a nejen domů formace, absolutně musí počítat s dobami a místy samoty a mlčení, aby se napomáhalo naslouchání Božímu slovu a jeho asimilování, spolu s duchovním dozráním osoby k pravému bratrskému společenství v Kristu.

D) SEXUALITA A VÝCHOVA

39. Dnešní generace často vyrostly v prostředí koedukace. Přitom se chlapcům a děvčatům vždycky nepomáhá, aby poznali svá bohatství a své meze. Apoštolátní styky všeho druhu, větší spolupráce, jaká se zavedla mezi řeholníky a řeholnicemi, spolu s nynějšími kulturními proudy umožňují obzvláště užitečnou výchovu na tomto poli. Předčasná promiskuita a těsná a častá spolupráce nejsou nutnou zárukou zralosti vzájemných vztahů. Bude proto vhodné učinit opatření, aby se podporovala a utvrzovala tato zralost, se zřetelem na výchovu k praxi dokonalé čistoty.

Kromě toho si musí muži a ženy být vědomi svého zvláštního postavení v Božím plánu, originálního přínosu, jakým každý svým způsobem přispívá k dílu spásy. Takto se poskytne budoucím řeholníkům možnost uvažovat o úloze sexuality v Božím plánu stvoření a spásy.

V této souvislosti se mají vykládat a chápat důvody, které ospravedlňují vyloučení z řeholního života těch, kteří nedospějí k ovládnutí homosexuálních sklonů a kdo by se domnívali, že si mohou osvojit nějakou třetí cestu, „jakýsi obojaký stav mezi celibátem a manželstvím“ (42).

40. Bůh neudělal svět nerozlišený, nediferencovaný. Když stvořil člověka podle svého obrazu a sobě podobného (Gen 1,26-27), jako tvora rozumného a svobodného, schopného poznávat jej a milovat, nechtěl, aby tento člověk zůstal sám, ale chtěl, aby žil ve vztahu k jiné lidské osobě, k ženě (Gen 2,18). Mezi těmi dvěma vzniká vzájemný vztah, muže k ženě a ženy k muži (43). „Žena je ve společném lidství druhé, já“ (44). Proto „muž a žena jsou od začátku povoláni nejen, aby žili vedle sebe, nýbrž jsou povoláni také k tomu, aby žili navzájem jeden pro druhého“ (45).

Snadno pochopíme význam těchto antropologických principů, když jde o formování těch, kdo ze zvláštní milosti svobodně slíbili čistotu pro nebeské království.

41. „Hluboké studium antropologických základů mužství nebo ženství povede k „upřesnění osobní totožnosti ženy v jejím vztahu různosti a vzájemného doplňování s mužem. A to nejen pokud jde o objevení úloh a zajišťování funkcí, ale též a hlouběji pokud jde o strukturu osoby a o její význam.“ (46) Dějiny řeholního života dokazují, že mnoho žen, v klášteře nebo ve světě, tu našlo ideální místo pro službu Bohu a lidem, příznivé podmínky pro rozvoj svého ženství, a tím hlubší pochopení své totožnosti. Toto prohloubení musí ještě pokračovat teologickou reflexí a na základě „přínosu různých lidských věd a různých kultur“ (47).

Konečně se nesmí zapomínat, pro lepší pochopení zvláštního svérázu ženského řeholního života, že „postava Marie z Nazareta staví do světla ženu jako takovou již tím samým, že se Bůh při výsostné události vtělení svého Syna svěřil svobodné a činné službě ženy. Můžeme proto říci, že žena při pohledu na Marii v ní objevuje tajemství, jak může důstojně prožívat své ženské bytí a jak se doopravdy, realizovat (jak dojít svého opravdového povznesení). V Mariině světle spatřuje církev ve tváři ženy odlesk krásy, v níž se zrcadlí nejušlechtlejší city, jakých je schopno lidské srdce: bezvýhradná obětavost lásky; síla, jež dovede snášet největší bolesti; bezmezná věrnost a neúnavná činnost; dovednost spojovat hluboký vhled se slovem útěchy a povzbuzení.“ (48)

ODKAZY:

01 1 Sol 5,23 24; srv. 2 Sol 3,3.

02 Jan 16,13.

03 Srv. Jan 14,26; 16,12.

04 Srv. 1 Jan 2,20 27.

05 Srv. Řím 8,15 26.

06 RD 17: AAS 76 (1984) 513 ss.

07 EE 11,53; srv. pozn. 10 k úvodu; LG 53 a Kán. 663,4; RM 42 45; APC.

08 Srv. LG 44.

09 MuR 10; srv. pozn. 8 k úvodu.

10 MuR 10; srv. pozn. 8 k úvodu; srv. LG 44 a Kán. 678.

11 LG 45; srv. MuR 8; srv. pozn. 8 k úvodu.

12 Srv. sv. Atanáš, Život sv. Antonína: PG 26,841 845.

13 Srv. DV 25.

14 Srv. LG 45.

15 Srv. LG 11.

16 PG 12,1265.

- 17 Srv. DV 10.
- 18 Srv. MuR 5; srv. pozn. 8 k úvodu.
- 19 LG 18.
- 20 Duchovní cvičení, č. 351 a 352.
- 21 LG 4.
- 22 RPU 24; srv. pozn. 9 k úvodu.
- 23 Tamtéž; srv. též dokument v Pueble, č. 211 219.
- 24 RPU 33c; srv. pozn. 9 k úvodu; srv. též Kán. 602.
- 25 Srv. Sk 2,42; PC 15 a Kán. 602; srv. EE 18 22.
- 26 Srv. Kán. 601, 618 a 619; PC 14.
- 27 Srv. Jan 12,24 a Gal 5,22.
- 28 ET 32 34; srv. pozn. 4 k úvodu; srv. též EE 18 22.
- 29 Lk 24,25.
- 30 Srv. Lk 24,32.
- 31 Srv. Tob 5,10.17.22.
- 32 DCVR 20; srv. pozn. 9 k úvodu.
- 33 OT 5b.
- 34 Srv. GS 12 22 a 61.
- 35 Srv. GE 1 a 2.
- 36 Srv. OT 11.
- 37 Srv. PC 5.
- 38 DCVR 17; srv. pozn. 9 k úvodu.
- 39 Jan Pavel II. brazilským řeholníkům 11. 7. 1986, č. 5; srv. pozn. 5 k úvodu
- 40 LG 44.
- 41 RC 5; srv. pozn. 7 k úvodu.
- 42 Závěrečný dokument zvláštní synody holandských biskupů: L Osservatore Romano 2. 2. 1980, návrh 32.
- 43 MD 7.
- 44 MD 6.
- 45 MD 7.
- 46 CfL 50.
- 47 Tamtéž 50.
- 48 RM 46.

ČÁST III.

#ÚSEKY VÝCHOVY ŘEHOLNÍKŮ

#

A) PŘED VSTUPEM DO NOVICIÁTU

#Důvod jeho existence

#42. Za nynějších okolností a způsobem spíše všeobecným lze říci, že diagnóza dokumentu *Renovationis causam* (1) si podržuje celou svou aktuálnost. „Většina těžkostí, s kterými se dnes setkává výchova noviců, vyplývá ze skutečnosti, že ve chvíli přijetí do noviciátu neměli potřebnou minimální zralost. Zajisté, nežádá se, aby uchazeč byl s to vzít ihned na sebe všechny závazky řeholníků. Ale má být považován za schopného postupně k tomu dospět. Aby se mohla tato schopnost posoudit, je spravedlivé ponechat mu čas a prostředky, aby k tomu dospěl. Toto je cíl přípravné doby před noviciátem, ať se jmenuje jakkoli: postulát, přednoviciát atd. Je pouze věcí vlastního práva institutů, aby zpřesnily způsoby jejich uskutečňování. Ale ať je tomu jakkoli, „nikdo nemůže být připuštěn bez přiměřené přípravy (2).“

#Náplň noviciátu

#43. Se zřetelem na to, co bude řečeno (č. 86 a.n.) o situaci mládeže v moderním světě (též EE 18), může se doba přípravy na noviciát prodloužit, aby se ověřily a objasnily některé body, které umožní představeným, aby se vyjádřili o vhodnosti a době přijetí do noviciátu. Musí se dbát, aby se nespěchalo s datem tohoto přijetí ani aby se nepatříčně neoddalovalo, jestliže se bezpečně usoudí, že osoba kandidáta skýtá záruku.

Toto přijetí má podmínky, které stanoví obecné právo. Vlastní právo může přidat i jiné (3). Zdůrazňují se tyto body:

- Stupeň lidské a křesťanské zralosti (4), požadovaný k tomu, aby se mohl započít noviciát, aniž by bylo třeba vrátit se zpět k všeobecné základní výuce nebo k prostému katechumenátu. Stává se totiž, že všichni uchazeči, kteří se dostaví, neprodělali křesťanskou iniciaci (svátostnou, naukovou a mravní) a postrádají některé prvky obyčejného křesťanského života.

- Všeobecné základní vzdělání; má odpovídat vzdělání, jež se všeobecně očekává od mladého člověka, který dokončil školní přípravu, normální v jeho zemi. Především je zapotřebí, aby budoucí novicové snadno ovládali jazyk, který je užíván v noviciátě.

Pokud jde o základní vzdělání, bude nicméně záhodno brát zřetel na poměry v jistých zemích nebo sociálních vrstvách, kde je procento školní docházky sice poměrně nízké, ale kde přesto Pán volá uchazeče k řeholnímu životu. Proto bude zapotřebí současně pečlivě podporovat vzdělání, ale nechtít, aby se napodobovala nějaká cizí kultura. Právě ve své vlastní kultuře mají kandidáti a kandidátky rozpoznat Pánovo volání a svérázně na ně odpovědět.

- Citová rovnováha, zejména rovnováha sexuální, která předpokládá přijetí druhého, muže nebo ženy, při plném respektování jeho odlišnosti. Bude dobré sáhnout k psychologické zkoušce, přičemž se však musí brát ohled na právo každého chránit své soukromí (5).

Schopnost žít v komunitě pod autoritou představených v takovém institutu. Tato schopnost se jistě lépe ověří během noviciátu, ale otázka se musí postavit už před ním. Uchazeči musí především vědět, že chtějí-li věnovat svůj život Pánu, existují k tomu i jiné cesty než vstup do řeholní společnosti.

#Formy uskutečnění

#44. Mohou být různé: přijetí do některé komunity institutu, avšak bez účasti na celém jejím životě, s výjimkou komunity noviciátní, které se to proto nedoporučuje (kromě klauzurovaných mnišek); období styků s institutem nebo s kterýmkoli jejím zástupcem; společný život v domě pro řádové uchazeče atd. Ale žádná z těchto forem nesmí vyvolávat domněnku, že se zúčastnění už stali členy institutu. Osobní přístup ke kandidátům je v každém případě důležitější než struktury přijetí.

Jeden nebo více řeholníků s nutnou kvalifikací ať jsou představenými určeni, aby doprovázeli uchazeče a rozpoznávali jejich povolání. Ať pozorně spolupracují s novicmistrem nebo s novicmistrovou.

B) NOVICIÁT A PRVNÍ SLIBY

#Cíl

#45. „Noviciát, jímž začíná život v institutu, je zařízen na to, aby si mohli novicové lépe uvědomit Boží povolání, jaké je institutu vlastní, vyzkoušet si jeho způsob života, utvářet si mysl a srdce podle jeho ducha. Současně se zjišťují jejich úmysly a jejich způsobnost. (6)

Se zřetelem na rozmanitá charizmata a instituty by se mohl cíl noviciátu definovat jinými slovy jako doba celkového uvedení do životní formy, kterou vzal na sebe Boží Syn a kterou nám předložil v evangeliu (7) v tom či onom hledisku své služby a svého tajemství (8).

#Náplň

#46. „Novicům se má pomáhat, aby pěstovali lidské a křesťanské ctnosti; mají být uváděni na náročnější cestu dokonalosti prostřednictvím modlitby a sebezáporu; vedeni k nazírání na tajemství spásy a k četbě a rozjímání Písma svatého; připravováni na Bohopoctu v posvátné liturgii; vychovávaní k požadavkům života zasvěceného Bohu a lidem v Kristu pěstováním evangelijních rad; a konečně mají být poučováni o povaze a duchu, účelu, kázni, historii a životě institutu a vychovávaní k lásce k církvi a k jejím pastýřům. (9)

47. Jak vysvítá z tohoto všeobecného zákona, jde celkové uvedení, které je příznačné pro noviciát, dál, než je pouhé vyučování.

Je to:

- Uvedení do hlubokého a živého poznání Krista a Otce. To předpokládá rozjímavé studium Písma svatého, slavení liturgie podle ducha a rázu institutu, zasvěcení do osobní modlitby a do praxe číst obvykle a se zálibou velké duchovní autory církevní tradice a neomezovat se na módní duchovní literaturu.

- Uvedení do Kristova velikonočního tajemství a do odpoutanosti od sebe, zejména pěstováním evangelijních rad podle ducha institutu, do radostné a dobrovolné evangelijní askeze a do odvážného přijímání tajemství kříže.

- Uvedení do evangelijního bratrského nebo sesterského života. Víra se totiž prohlubuje v komunitě. Vzniká společenství víry a v něm se může mnohonásobně projevat v každodenním životě láska.

- Uvedení do dějin, do poslání a spirituality institutu. Mezi jinými prvky a pro instituty apoštolské tu platí, že „pro ucelenou formaci noviců mohou stanovy

určit, aby kromě doby, o níž je řeč v odst. 1 (totiž dvanácti měsíců v noviciátní komunitě), strávili novicové jedno nebo více období cvičením v apoštolátě mimo noviciátní komunitu (10). Tato období mají za cíl učít novice, „aby v svém životě pozvolna splňovali podmínky harmonické jednoty, která sdružuje kontemplaci s apoštolskou činností: tato jednota patří k základním hodnotám těchto institutů (11). Uspořádání těchto období musí brát v úvahu, že dvanáct měsíců se musí prožít v noviciátní komunitě a během nich že se „novicové nesmějí zaměstnávat studiem nebo úkoly, které neslouží přímo formaci (12). Výchovný program noviciátu má stanovit vlastní právo (13). Není radno prodělávat noviciát na místě cizím kultuře a rodnému jazyku noviců. Výhodnější jsou totiž malé noviciáty, hlavně jsou-li zakořeněny v této kultuře. Podstatný důvod je ten, aby se nerozmnožovaly problémy během období formace, kdy je zapotřebí ustálit základní rovnováhu osoby, kdy mají být snadné styky mezi novici a novicmistrem, ty pak mají umožňovat vzájemné vyjadřování obou se všemi odstíny, jaké vyžaduje počáteční a intenzivní duchovní cesta. Kromě toho přesazení do jiné kultury nese s sebou riziko, že se přijmou nepravá povolání a že se nepostřechnou případné nepravé pohnutky.

#Profesionální práce během noviciátu

#48. Je dobré zmínit se zde o problému profesionální práce během noviciátu. V některých průmyslových zemích z pohnutek, které jsou někdy ospravedlněny apoštolským úmyslem a které také mohou záviset na sociálním zákonodárství těchto zemí, žádají někteří kandidáti, kteří mají placené zaměstnání, svého zaměstnavatele při vstupu do noviciátu pouze o rok dovolené „z osobních důvodů“. To jim zajistí, že neztratí zaměstnání v případě, kdyby se museli vrátit do světa, a takto neriskují nezaměstnanost. Někdy to vede k tomu, že se znovu chopí profesionální práce v druhém roce noviciátu s odůvodněním, aby se zacvičili v apoštolské činnosti.

Domníváme se, že musíme prohlásit tuto zásadu: v institutech, které mají dvouroční noviciát, mohou novicové vykonávat profesionální práci na plný úvazek jen za těchto podmínek:

- že tato práce skutečně odpovídá apoštolskému cíli institutu;
- že se koná v druhém roce noviciátu;
- že odpovídá požadavkům, o nichž je řeč v Kán. 684,2, t.j. že přispívá k doplnění formace noviců k životu v institutu a že je to činnost opravdu apoštolská.

#Které podmínky se musí zachovat

#49. Při přijetí se musí přísně dodržet kanonické podmínky dovolenosti a platnosti jak vzhledem k uchazečům, tak vzhledem k autoritám kompetentním přijímat. Toto umožňuje vyhnout se v budoucnu mnoha těžkostem (14). U kandidátů na jáhenskou a kněžskou službu se musí hned v té chvíli obzvlášť zabezpečit, aby později žádná iregularita nezabránila v udělení posvátných svěcení. Zůstává v platnosti, že vyšší představení kněžských institutů papežského práva mohou dispenzovat od iregularit, které nejsou vyhrazeny Svatému stolci (15). Dříve než je přijat do noviciátu světský duchovní, musí se představený otázat jeho ordináře a vyžádat si jeho svědectví (Kán. 644 a 645,2).

50. Právo určuje časové a místní okolnosti nutné k průběhu noviciátu. Musí se zachovat jejich pružnost. Ale nicméně je třeba pamatovat, že rozumnost může radit k něčemu, co právo neukládá (16). Vyšší představení a vychovatelé ať vědí, že přítomné okolnosti nepochybně víc než v minulosti vyžadují pro novice dostatečně stabilní podmínky, které umožní hluboký a klidný duchovní růst. To platí tím víc, že četní kandidáti už mají zkušenost s životem ve světě. Novicové totiž potřebují cvičit se v praxi prodloužené modlitby, samoty a mlčení. Proto činitel „čas zaujímá rozhodující místo. Mohou mít větší potřebu vzdálit se od světa než „jít do světa a tato potřeba není jen subjektivní. Proto čas a místo noviciátu musí být uspořádány tak, aby tam mohli novicové nalézt ovzduší příznivé k hlubokému zakořenění do života s Kristem. Toho se nedosáhne bez odpoutání se od sebe, od všeho, co ve světě odporuje Bohu, ano i od hodnot světa „nepochybně cenných (17). Proto vůbec není radno trávit dobu noviciátu v komunitách působících uprostřed světa. Jak už bylo řečeno (č. 28), požadavek formace musí převládat nad jistými apoštolátními výhodami, jakou je přítomnost v chudých prostředích.

#Pedagogika

#51. Novicové nemají při vstupu do noviciátu všichni stejnou úroveň lidského a křesťanského vzdělání. Proto se musí věnovat zcela zvláštní pozornost každé osobě, aby kráčela svým krokem, a přizpůsobovat jí náplň a pedagogiku formace, jaká se jí poskytuje.

#Novicmistr a novicmistrová a jejich spolupracovníci

#52. Vedení noviců je vyhrazeno pouze novicmistrovi pod autoritou jeho vyšších představených. Musí být osvobozen od všech jiných povinností, které by mu překážely v plném zastávání vychovatelského úkolu. Má-li spolupracovníky, závisí tito na něm, pokud jde o rozvrh formace a vedení noviciátu. Mají s ním důležitou účast na posuzování a na rozhodování (18).

V noviciátech, v kterých vystupují světští nebo jiní řeholníci zvenku nebo též laici, buď že tam vyučují nebo udělují svátost smíření, musí úzce spolupracovat s novicmistrem, s velkou rozvahou z té i z oné strany.

Novicmistr je duchovní průvodce, povoláný za tímto cílem pro všechny novice dohromady i pro každého zvlášť. Noviciát je místo jeho služby, a proto i místo, kde je trvale k dispozici svým svěřencům. Nebude moci snadno plnit svůj úkol, jestliže novicové neprojeví vůči němu svobodnou a úplnou otevřenost. Avšak v kněžských institutech ani on ani jeho pomocník nemohou novice zpovídat, leda by si to novicové ve zvláštních případech dobrovolně žádali (19).

Novicmistři a novicmistryně ať posléze pamatují, že pouhé psychopedagogické prostředky nemohou nahradit právě duchovní vedení.

53. „Novicové ať jsou si vědomi své odpovědnosti a snaží se spolupracovat se svým učitelem, aby věrně odpověděli na milost Božího povolání. (20) „Členové institutu ať se snaží spolupracovat na výchově noviců v tom, co jim přísluší, příkladem života a modlitbou. (21)

#Řeholní profese

#54. Při liturgickém obřadu přijímá církev prostřednictvím zákonitých představených sliby těch, kdo skládají profesi, a přidružuje jejich oběť oběti eucharistické (22). Ordo professionis (23) udává schéma tohoto obřadu, přičemž ponechává prostor zákonitým tradicím institutu.

Tento liturgický úkon ukazuje církevní kořeny profese. Na základě tajemství takto slaveného se může rozvíjet životnější a hlubší pochopení řeholního zasvěcení.

55. Během noviciátu se má také vyzdvihnout znamenitost a možnost ustavičné a usilovné služby Pánu. „Kvalita osoby se může posuzovat podle povahy jejích závazků. Proto můžeme s radostí říci, že vaše svoboda se svobodně připoutala k Bohu pro dobrovolnou službu v láskyplném otroctví. Když to děláte, dosáhlo vaše lidství zralosti. Napsal jsem v encyklice Redemptor hominis: „Otevřené lidství znamená plné užívání daru svobody, kterou jsme obdrželi od Stvořitele, když k existenci zavolal člověka, učiněného podle jeho obrazu a podoby. Takový dar se plně uskutečňuje v bezvýhradném darování celé osoby, v duchu snoubenecké lásky ke Kristu, a s Kristem ke všem, ke kterým on posílá muže a ženy zcela jemu zasvěcené podle evangelijních rad. (24). Kristu se neobětuje život „na zkoušku“. Na druhé straně on sám ze své iniciativy ho od nás žádá. Řeholníci svědčí, že je to možné, především díky Boží věrnosti. Svědčí, že to osvobozuje a oblažuje, jestliže se dar obnovuje každý den.

56. Věčná profese předpokládá dlouhou přípravu a vytrvalý „výcvik“. To je důvod, proč církev chce, aby předcházelo období dočasné profese. „Třebaže si první sliby zachovávají ráz zkoušky, protože jsou dočasné, přece má kandidát účast na zasvěcení, jaké je vlastní řeholnímu stavu (25). Cílem této doby dočasné profese tedy je posílit věrnost mladých profesů a profesek, aťsi je každodenní život v „následování Krista“ jakkoli uspokojuje nebo neuspokojuje. Liturgický obřad pečlivě rozlišuje profesi věčnou od profese dočasné. Tato se má konat „bez jakékoli zvláštní slavnosti“ (26). Věčná profese se však má konat „s náležitou slavností a za účasti řeholníků a lidu (27), protože „je znamením nerozlučného spojení Krista s jeho snoubenkou církví (srv. LG 44) (28).

57. Ať se pečlivě zachovávají všechny právní předpisy ohledně podmínek platnosti a lhůt dočasné a věčné profese (29).

C) VÝCHOVA PO DOČASNÝCH SLIBECH

#Co předpisuje církev

#58. Pokud jde o výchovu po dočasných slibech, předpisuje církev, aby „v každém institutu pokračovala po první profesi formace všech členů, aby mohli vést život

institutu v jeho celistvosti a lépe se uschopnili k svému poslání. Proto má vlastní právo určit program a trvání této výchovy, se zřetelem na potřeby církve a na podmínky osob a doby, podle toho, co vyžadují cíle a povaha institutu (30).

„Formace má být soustavná, přiměřená schopnosti členů, duchovní a apoštolská, nauková a zároveň praktická, a má také vést k dosažení vhodných titulů, jak církevních, tak občanských, podle potřeby. Během tohoto období formace ať se řeholníkům nesvěřují úkoly a díla, která by výchově překážela. (31)

#Význam a požadavky tohoto úseku

#59. První profesí začíná nová fáze formace, která těží z dynamiky a stability vyplývajících z profese. U řeholníka jde o to, aby sklízel plody předešlých úseků a pokračoval v svém lidském a duchovním růstu odvážným praktikováním toho, k čemu se zavázal. Udržování duchovního elánu, který mu dal předešlý úsek, je tím potřebnější, že v apoštolátních institutech přechod k otevřenějšímu způsobu života a k příliš náročné činnosti nese s sebou často riziko dezorientace a vyprahlosti. V institutech kontemplativních půjde spíše o návyk, únavu a duchovní lenost. Ježíš formoval své učedníky pomocí krizí, které podstupovali. Svými postupnými předpověďmi o umučení je připravoval, aby se stali pravými učedníky (32). Pedagogika tohoto úseku má tedy směřovat k tomu, aby umožnila mladému řeholníkovi kráčet opravdově s celou svou zkušeností podle jednotné životní perspektivy, totiž podle svého povolání, v onom okamžiku existence, s výhledem na věčnou profesi.

#Náplň a prostředky formace

#60. Institut má těžkou odpovědnost, aby určil uspořádání a trvání této fáze výchovy a poskytl mladému řeholníkovi příznivé podmínky pro skutečný rozvoj jeho sebeobětování Pánu. Především musí nabídnout silnou výchovnou komunitu a zdatné vychovatele. Na této úrovni formace, na rozdíl od toho, co bylo řečeno o noviciátě (srv. č.47), je lepší početná komunita, dobře vybavená výchovnými prostředky a dobře vedená, než malá komunita bez opravdových vychovatelů. Jako vůbec během celého svého řeholního života, musí řeholník a řeholnice usilovat, aby lépe prakticky pochopili důležitost pospolitého života podle povolání svého institutu, aby přijali realitu tohoto života a osvojili si podmínky pokroku, aby respektovali druhé s jejich rozdílností a cítili se v řečené komunitě odpovědnými. Aby se na této úrovni a zvláštním způsobem pokračovalo v poslání novicmistra, ať představení určí vychovatele profesů s dočasnými sliby. Tato formace musí trvat alespoň tři roky.

61. Následující návrhy programu jsou ukazateli a neváhají hledět do výše, neboť je nutné vychovávat řeholnice a řeholníky tak, aby byli na výši očekávání a potřeb současného světa. Bude povinností institutů a vychovatelů a vychovatelek, aby přikročili k přizpůsobení, požadovanému lidmi, dobami a místy. V studijním programu se musí klást důraz na teologii biblickou, dogmatickou, duchovní a pastorační a zejména na prohloubení nauky o zasvěceném životě a o charizmatu institutu. Formulování tohoto programu a jeho uplatňování musí mít na zřeteli vnitřní jednotnost výuky a sladění různých oborů. Řeholníci si musí uvědomit, že neexistují různé vědy, ale že se musí naučit jedné jedině: vědě víry a evangelia. Za tímto cílem je třeba se vyhnout tomu, aby se hromadilo příliš mnoho oborů a kurzů. Kromě toho, z úcty k osobám, nemají být řeholníci předčasně uváděni do přehnaně kritické problematiky, jestliže ještě nedokončili cestu nutnou k tomu, aby k ní přistupovali klidně a bez rozrušování.

Musí se bdít nad tím, aby se poskytla přiměřená základní filozofická formace, která umožní získat poznání o Bohu a křesťanský pohled na svět v úzké spojitosti s otázkami, jež zmítají naší dobou, aby se zdůraznila harmonie mezi poznáním rozumovým a poznáním z víry vzhledem k hledání jediné pravdy. Tímto způsobem budou řeholní osoby uchráněny od stále hrozícího pokušení ke kritickému racionalismu na jedné straně, na druhé straně k pietismu a fundamentalismu. Program teologických studií má být sestaven uvážlivě a různé části mají být dobře rozčleněny, tak aby z toho vysvitla „hierarchie pravd katolického učení podle jejich různé spojitosti se základy křesťanské víry (33). Složení tohoto programu se může s přizpůsobením inspirovat pokyny kongregace pro katolickou výchovu pro formaci kandidátů kněžství (34). Přitom se má hledět, aby se neopomenulo nic, co může pomoci k dobrému porozumění víře a křesťanskému životu v církvi: dějiny, liturgie, církevní právo atd.

62. Konečné dozrání řeholníka vyžaduje v tomto bodě apoštolskou angažovanost a postupnou účast na církevních a společenských zkušenostech, v duchu charizmatu

vlastního institutu a se zřetelem na osobní postoje a aspirace. Pokud jde o tyto zkušenosti, ať řeholníci a řeholnice pamatují, že nesmějí vykonávat pastorační činnost jako svůj vlastní úřad ani v období počáteční formace ani po ní a že jejich účast v církevní a především sociální službě nutně podléhá měřítkům rozlišování (srv. č.18).

63. Ačkoli představení jsou správně označováni jako „duchovní učitelé evangelijního programu svého institutu (35), mají mít řeholní osoby k dispozici pro vnitřní potřebu, i nesvátoctnou, toho, kdo se obvykle nazývá „duchovní vůdce nebo „řádce . „Podle tradice prvních otců pouště a všech velkých zakladatelů, pokud jde o duchovního vůdce, ať má každý institut po ruce obzvláště kvalifikované členy, ustanovené, aby pomáhali bratřím na tomto poli. Jejich funkce se různí podle stupně duchovního života, jakého řeholník dosáhl. Jejich hlavní odpovědností je: rozeznat Boží působení, doprovázet bratra na Pánových cestách, dodávat jeho životu potravu pomocí spolehlivé nauky a cvičení v modlitbě. Zvláště je také třeba v prvních fázích zhodnotit dosavadní cestu. (36)

Toto duchovní vedení, které „nemůže být nahrazeno psychopedagogickými vynálezy (37) a pro které žádá koncil spravedlivou svobodu (38), musí být „podporováno disponovatelností kompetentních a kvalifikovaných osob (39).

Tyto předpisy, uváděné zejména pro tento úsek formace řeholníků, platí pro celý zbytek jejich života. V řeholních komunitách, především v těch, kde je pohromadě větší počet členů a zvláště kde se vyskytují profesové s dočasnými sliby, je nutné, aby byl ustanoven alespoň jeden řeholník jako duchovní vůdce a řádce spolubratři.

64. Rozličné instituty předvídají před věčnou profesí období intenzivnější přípravy, při níž jsou vyloučena obvyklá zaměstnání. Tato zvyklost zaslouží povzbuzení a rozšíření.

65. Jestliže jsou mladí profesové, jak právo předvídá, posláni představeným nebo představenou na studia (40), „nesmějí se tato studia plánovat tak, jako by byla špatně chápaným sebeuskutečněním pro dosažení individuálních cílů, ale aby byli řeholníci schopni odpovědět apoštolským plánům své řeholní rodiny v souladu s potřebami církve (41). Průběh těchto studií a dosažení diplomů ať jsou podle úsudku vyšších představených a vychovatelů vhodně sladěny s ostatním programem v tomto úseku formace.

D) TRVALÁ FORMACE ŘEHOLNÍKŮ S VĚČNÝMI SLIBY

66. „Po celý život ať řeholníci vytrvale pokračují ve své duchovní, naukové a praktické formaci. Představení ať se jim postarají o potřebné prostředky a čas. (42) „Každá řeholní společnost je proto povinna plánovat a uskutečňovat přiměřený program trvalé formace pro všechny své členy. Program zaměřený na utváření nejen rozumu, ale i celé osoby, hlavně v jejím duchovním poslání, aby každý řeholník mohl prožívat své zasvěcení Bohu v celé plnosti, ve zvláštním poslání, které mu církev svěruje. (43)

#Proč trvalá formace?

#67. Důvodem trvalé formace je především Boží volání. Bůh volá každého ze svých věrných v každém okamžiku a vždy za nových okolností. Charizma řeholního života v určitém institutu je živá milost, která vyžaduje, aby byla přijata a prožívána za existenčních podmínek často nevídaných. „Charizma zakladatelů (ET 11) se projevuje jako zkušenost Ducha, předaná žákům, aby ji prožívali, střežili, prohlubovali a ustavičně rozvíjeli ve shodě s Kristovým tělem, které neustále roste (...). Příznačná známka kteréhokoli institutu vyžaduje jak od zakladatele, tak od jeho žáků, aby si ustavičně ověřovali věrnost Pánu, učenlivost k jeho Duchu, inteligentní pozornost k okolnostem a obezřelý pohled na znamení časů, ochotné zapojení do církve, disponovatelnost v podřizování se hierarchii, odvahy k iniciativám, neustálé sebeobětování, pokorné snášení nepříjemností (...). Naše doba obzvláště vyžaduje od řeholníků charizmatickou ryzost, živou a geniálně vynalézavou, jaká nápadně vyniká u zakladatelů... (44) .

Trvalá formace vyžaduje, aby se věnovala zvláštní pozornost znamením Ducha v naší době, abychom byli na ně citliví a mohli tak dát na ně přiléhavou odpověď. Kromě toho trvalá formace je sociologický jev, který se v naší době týká všech odvětví profesionální činnosti. Velmi často podmiňuje setrvání v jedné profesi nebo nucený přechod od jedné profese k jiné.

Zatímco počáteční formace byla zaměřena na to, aby člověk získal dostatečnou samostatnost a mohl věrně prožívat své řeholní závazky, pomáhá trvalá formace řeholníkovi, aby spojil věrnost s tvořivostí, poněvadž křesťanské a řeholní

povolání vyžaduje dynamický růst a věrnost v konkrétních životních okolnostech. To si žádá duchovní formaci vnitřně sjednocující, ale pružnou a pozorně sledující každodenní události osobního života i života světa.

„Následovat Krista znamená vydávat se stále na cestu, chránit se zkornatění a ustrnutí, abychom byli schopni živě a pravdivě svědčit o Božím království v tomto světě.

Jinými slovy, je možno uvést tři zásadní důvody pro trvalou formaci:

- První pochází ze samotné funkce řeholního života v církvi. Hraje v ní velmi významnou charizmatickou a eschatologickou roli, která předpokládá u řeholnic a řeholníků zvláštní pozornost pro život ducha, jak v osobní historii každého a každé, tak v naději a úzkosti národů.

- Druhý důvod vyplývá z výzvy, jakou klade budoucnost křesťanské víry ve světě, který se závratně rychle mění (45).

- Třetí důvod se týká samotného života řeholních institutů, a především jejich budoucnosti, která částečně závisí na trvalé formaci jejich členů.

#Její náplň

#68. Trvalá formace je celkový proces obnovy, který se vztahuje na všechny stránky řeholnickovy osoby i na celý institut. Má probíhat s ohledem na to, že její různé stránky jsou neoddelitelné a že se navzájem ovlivňují v životě každého řeholníka a každé komunity. Můžeme připomenout tato hlediska:

Život podle Ducha neboli duchovnost, spiritualitu; má mít prvenství, protože zahrnuje prohlubování víry a smyslu řeholní profese. Proto je zapotřebí klást velký důraz na roční duchovní cvičení a na doby duchovní obnovy v různých formách.

Účast na životě církve podle charizmatu institutu, a hlavně zdnešnění metod a obsahů pastorační činnosti, ve spolupráci s ostatními činiteli místní pastorace. Nový cyklus výuky doktrinální a profesionální, který zahrnuje hlubší studium biblické a teologické, studium dokumentů všeobecného a místního učitelského úřadu, lepší poznání kultur na místech, kde řeholníci žijí a působí, získávání nové kvalifikace profesionální a odborné, je-li k tomu důvod.

Věrnost vlastnímu charizmatu se stále lepším poznáváním zakladatele, dějin institutu, jeho ducha, jeho poslání, a s tím spojenou snahou o jejich prožívání, osobně a v komunitě.

69. Stává se, že se valná část trvalé formace koná ve výchovných střediscích pro více institutů. V těchto případech musíme připomenout, že institut nemůže delegovat vnějším organizacím celý úkol nepřetržité formace svých členů, neboť ta je z mnoha hledisek příliš spjata s vlastními hodnotami jeho charizmatu. Proto má každý institut vzbudit a uspořádat různé iniciativy a struktury.

Hlavní momenty trvalé formace

#70. Je třeba chápat tyto úseky velmi pružně. Je vhodné kombinovat je konkrétně s etapami, které může vzbudit nepředvídatelná iniciativa Ducha svatého. Uvedme zvláště jako významné tyto etapy:

- Přejít od počáteční formace k první zkušenosti s životem samostatnějším, při níž má řeholník nebo řeholnice objevit nový způsob věrnosti Bohu.

- Na konci asi deseti let věčné profese, když se dostaví riziko zvykového života a ztráta veškerého elánu. V tomto bodě se zdá, že je nutné delší období, v kterém řeholní osoby zaujmou odstup od obyčejného života a „čtou ho nově ve světle evangelia a zakladatelovy myšlenky. Některé instituty poskytují svým členům tuto dobu prohloubení v „třetím roce“, nazývaném také někdy „druhý noviciát“ nebo „druhá probace“ atd. Je žádoucí, aby se tato doba strávila v některé komunitě institutu.

- Plná zralost často obsahuje nebezpečí rozvíjení individualismu, především u povah silných a podnikavých.

- Ve chvíli těžkých krizí, které mohou nastat v každém věku z vnějších podnětů (změna postavení nebo práce, neúspěch, nepochopení, pocit odstrčenosti atd.) nebo bezprostředněji osobních (tělesná nebo duševní nemoc, duchovní vyprahlost, silná pokušení, krize víry nebo citů nebo obojí dohromady atd.). Za těchto okolností se má řeholní osobě pomáhat, aby překonala krizi vírou.

- Ve chvíli postupného ochabování v činnosti pociťují řeholnice a řeholníci hlouběji ve své bytosti zkušenost, kterou popsal svatý Pavel v souvislosti s cestou k zmrtvýchvstání: „Neklesáme na mysl. Tělo nám sice chátrá, ale duše se zmlazuje stále znova. (46). Sám Petr, když obdržel nesmírný úkol pást Pánovo stádo, uslyšel: „Až zestárneš, natáhneš ruce a jiný tě opásá a povede, kam nechceš. (47) Řeholník může prožívat tyto okamžiky jako jedinečné štěstí, že se může nechat proniknout velikonoční zkušeností Pána Ježíše tak dalece, že si

přeje zemřít, aby mohl „být s Kristem . Souvisí to s jeho počáteční volbou: poznat Krista, účinnost jeho zmrtvýchvstání a účast na jeho utrpení, tím že se mu připodobní ve smrti s nadějí, že i on dosáhne vzkříšení z mrtvých (48). Řeholní život nejde jinou cestou.

71. V každém institutu určí představení jednoho člena, který je odpovědný za trvalou formaci. Ale je třeba se také postarat, aby mohli mít řeholníci a řeholnice po celý život k dispozici duchovní vůdce nebo rádce, podle pedagogiky, která byla používána již během počáteční formace, a přiměřeně podle získané zralosti a podle okolností, jimiž procházejí.

ODKAZY:

- 01 Srv. RC 4; pozn. 7 k úvodu.
- 02 Srv. Kán. 597,2.
- 03 Srv. Kán. 641 645.
- 04 Viz výše. č. 90 91.
- 05 Srv. Kán. 646.
- 06 Kán. 646.
- 07 LG 44.
- 08 LG 46.
- 09 Kán. 652,2.
- 10 Kán. 648,2.
- 11 RC 5; srv. pozn. 7 k úvodu.
- 12 Kán. 652,5.
- 13 Kán. 650,1.
- 14 Srv. Kán. 597,1 a 2; Kán. 641 645.
- 15 Srv. Kán. 134,1 a 1047,4.
- 16 Srv. Kán. 647 649 a 653,2.
- 17 LG 46b.
- 18 Srv. Kán. 650 652,1.
- 19 Srv. Kán. 985.
- 20 Kán. 752,3.
- 21 Kán. 652,4.
- 22 Srv. LG 45.
- 23 Z 2. 2. 1970. Nové opravené vydání 1975; EV 3, 1237 ss.
- 24 Jan Pavel II. v Madridě 2. 11. 1982: AAS 75 (1983) 271.
- 25 RC 7, pozn. 7 k úvodu.
- 26 OPR 5; srv. pozn. 24.
- 27 Tamtéž, 6.
- 28 Tamtéž.
- 29 Srv. Kán. 655 658.
- 30 Kán. 659,1 a 2.
- 31 Kán. 660,1 a 2.
- 32 Srv. Mk 8,31 39; 9,31 32; 10,32 34.
- 33 UR 11.
- 34 RI č. 70 81 a pozn. 148; 90 93; EV 3,1103.
- 35 MuR 13a; srv. pozn. 8 k úvodu.
- 36 EE 11,47; srv. pozn. 8 k úvodu.
- 37 DCVR II,11; srv. pozn. 9 k úvodu.
- 38 PC 14; srv. též Kán. 630.
- 39 DCVR II,11; srv. též pozn. 9 k úvodu.
- 40 Srv. Kán. 660,1.
- 41 MR 26; srv. pozn. 8 k úvodu.
- 42 Kán. 661.
- 43 Jan Pavel II. brazilským řeholníkům 11. 7. 1986, č. 6; srv. pozn. 5 k úvodu.
- 44 MuR 11b, 12b, 23f; srv. pozn. 8 k úvodu.
- 45 Srv. PC 2d.
- 46 2 Kor 4,16; srv. též 5,1 10.
- 47 Jan 21,15 19.
- 48 Srv. Fil 3,10; srv. 1,20 26; srv. též LG 48.

ČÁST IV.

#VÝCHOVA V INSTITUTECH KONTEMPLATIVNÍCH, ZVLÁŠTĚ MNIŠEK

#72. Co bylo řečeno v předešlých kapitolách, platí také pro tyto instituty, s přihlédnutím k jejich charizmatu, k jejich tradici a zákonodárství.

#Místo těchto institutů v církvi

#73. „Instituty, které jsou zcela zaměřeny na kontemplaci, takže se jejich členové věnují jedině Bohu v samotě a mlčení, ve stálé modlitbě a ochotném pokání, mají stále vynikající místo v Kristově tajemném těle, jehož údy nemají všechny jednu a touž činnost (Řím 12,4). Podávají totiž Bohu vznešenou oběť chvály, osvěcují Boží lid bohatými plody svatosti, povzbuzují ho svým příkladem a rozmnožují ho svou tajemnou apoštolskou plodností. Proto jsou ozdobou církve a zřídlem nebeských milostí. (1)

V lůně místní církve „je jejich kontemplativní život jejich prvním a základním apoštolátem, protože je to podle zvláštního Božího plánu jejich typický a příznačný způsob, jak být církví, jak žít v církvi, uskutečňovat společenství s církví a plnit v církvi poslání (2).

Z hlediska výchovy jejich členů a z výše uvedených důvodů vyžadují tyto instituty zcela zvláštní pozornost, pokud jde o formaci jak počáteční, tak trvalou.

#Jak důležitá je v nich výchova

#74. Studium Božího slova, patristiky, dokumentů církevního učitelského úřadu a soustavná teologická reflexe nesmějí být v menší vážnosti na místech, kde se lidé rozhodli zaměřit celý svůj život přednostně, neli výlučně, na hledání Boha. Tito řeholníci a řeholnice věnují se úplně kontemplaci, ať se naučí z Písma svatého, jak Bůh neúnavně hledá svého tvora, aby si z něho učinil spojence, a jak zase celý život člověka může být jen neustálým hledáním Boha. Oni sami ať se trpělivě věnují tomuto hledání.

Tvor pod tíhou své omezenosti tápe, ale současně ho Bůh uschopňuje, aby se pro toto hledání nadchl. Jde tedy o to pomáhat těmto řeholníkům, aby se přibližovali k Božímu tajemství, ale nebyli přitom nevšimaví k požadavkům lidského rozumu. Také je zapotřebí přijmout jistoty, které skýtá zjevení o tajemství Boha Otce, Syna a Ducha svatého, ale přitom zachovat skromnost vůči výsledku hledání, neboť toto skončí, až když uvidíme tvář v tvář Boha, jaký je. První starostí těchto kontemplativních řeholníků a řeholnic není a nemá být získání rozsáhlého vědění ani dosažení akademických hodností. První jejich starostí je a má být posílení víry „v skutečnost věcí, v které doufáme, a přesvědčení o věcech, které nevidíme (3). Ve víře se nalézají základ a přísliby pravé kontemplace. Tato zajisté uvádí na neznámé cesty: „Abrahám odešel, a nevěděl, kam jde (4). Ale umožňuje vytrvat ve zkoušce, jako bychom viděli neviditelné (5). Uzdravuje, prohlubuje a rozšiřuje úsilí rozumu, který hledá a který nazírá na to, co v přítomnosti vnímá jen „v zrcadle a jako hádanku (6).

#Některé body, jež je třeba zdůraznit

#75. Se zřetelem na specifičnost těchto institutů a prostředků označených pro její věrné zachování má mít jejich výchovný plán některé naléhavě nutné body, které je třeba probírat postupně v etapách formace. Na začátku musíme poznamenat, že cesta formace bude u nich méně intenzivní a víc neformální, vzhledem k stálosti jejich členů a k neexistenci vnějších činností v klášteře. Posléze dodejme, že v dnešním světě se musí očekávat i od členů takových institutů úroveň lidského a náboženského vzdělání odpovídající požadavkům naší doby.

#„Duchovní četba (lectio divina)

#76. Členové institutů výhradně kontemplativních věnují víc než jejich sestry a bratři činní v apoštolátě každý den velkou část svého času studiu Božího slova a „duchovní četbě z jejich čtyř hledisek: četba, rozjímání, modlitba a nazírání. Ať se jim dává jakýkoli název podle různých duchovních tradic a ať se jim přičítá jakýkoli přesný smysl, podržuje si každé z těchto hledisek svou nutnost a svou originalnost. Lectio divina se živí Božím slovem, z něho vychází a k němu se vrací. Vážnost biblického studia tedy částečně zaručuje bohatství četby. Ať je jejím předmětem sám text bible, ať jde o text liturgický nebo o duchovní spis katolické tradice, je to věrná ozvěna Božího slova, kterému je třeba naslouchat a snad také je po způsobu starých mnichů „šeptat. Toto uvedení vyžaduje odvážné cvičení v době formace a o ně se opírají všechny následné etapy.

#Liturgie

#77. Liturgie, hlavně slavení Eucharistie a liturgie hodin, zaujímá v těchto institutech zvláštní místo. Staří rádi přirovnávali mnišský život k životu

andělskému. Důvod byl mezi jiným ten, že andělé jsou Boží „liturgové“ (7). Liturgie, při které se spojují země a nebe a která je proto jakoby předchutí liturgie nebeské, je vrchol, k němuž směřuje celá církev, a pramen, z něhož vyvěrá celá její síla. Jí se nevyčerpává veškerá činnost církve, ale pro ty, kdo „se věnují pouze věcem Božím“, je to privilegované místo a privilegovaný prostředek, jak slavit jménem církve v radosti a díkyčinění Kristovo dílo spásy. Průběh liturgického roku nám pravidelně nabízí jeho památku (8). Proto ať se liturgie nejen pečlivě slaví podle tradic a vlastních obřadů různých institutů, ale ať se také studují její dějiny, její rozmanité formy a její teologický význam.

78. V tradici některých institutů přijímají řeholníci kněžskou službu a slaví denně Eucharistii, třebaže nejsou určeni k apoštolátu. Tato praxe je odůvodněna jak tím, co se týká kněžské služby, tak tím, co se týká svátosti Eucharistie. Na jedné straně totiž existuje vnitřní harmonie mezi řeholním zasvěcením a vysvěcením k službě, a je oprávněné, aby byli tito řeholníci vysvěceni na kněze, i když nevykonávají kněžskou službu ani v klášteře ani mimo něj. „Spojení řeholního zasvěcení, které znamená úplné obětování Bohu, a kněžského charakteru v jedné a téže osobě připodobňuje ji zvláštním způsobem Kristu, který je zároveň kněz i obět.“ (9)

Na druhé straně Eucharistie „je vždy úkon Krista a církve, i když se jí nemohou zúčastnit věřící“ (10), a zaslouží proto, aby byla slavena jako taková, neboť „přinášet obět není vhodné pouze vzhledem k věřícím křesťanům, jimž se mají udílet svátosti, ale hlavně vzhledem k Bohu, kterému se podává obět při konsekraci této svátosti“ (11). Konečně se musí připomenout, jaká příbuznost existuje mezi kontemplativním povoláním a tajemstvím Eucharistie. Neboť „mezi úkony kontemplativního života jsou hlavní ty, které se týkají slavení božských tajemství“ (12).

#Práce

#79. Práce je obecný zákon a řeholníci vědí, že jsou jím vázáni. Je vhodné zdůraznit v období formace její smysl, neboť se v našem případě koná v obvodu kláštera. Výdělečná práce není překážka pro Boží prozřetelnost. Bůh se ovšem stará o nejmenší podrobnosti našich životů, ale práce patří do jeho plánu. Může být pokládána za službu komunitě, prostředek k zastávání jisté odpovědnosti v ní a k spolupráci s druhými. Umožňuje jistou osobní kázeň a je protiváhou duchovních prvků života, které obsahuje denní rozvrh. V systémech sociálního zabezpečení, které postupně vcházejí v platnost v různých zemích, umožňuje také práce řeholníkům a řeholnicím, aby byli solidární s národem, neboť žádný občan nemá právo této solidaritě se vymykat. Všeobecněji řečeno, je to prvek solidarity se všemi pracujícími na světě. Práce takto odpovídá nejen hospodářské a sociální potřebě, ale je to i požadavek evangelia.

Nikdo v komunitě se nesmí ztotožňovat s určitou prací tak, že by si ji přivlastňoval, ale všichni mají být ochotni k jakékoli práci, která se od nich bude vyžadovat.

V době počáteční formace, zvláště v noviciátě, nesmí čas určený k práci zabírat čas normálně vyhrazený studiu nebo jiné činnosti souvisící s formací.

#Askeze

#80. Tato zaujímá zvláštní místo v institutech výlučně kontemplativních. Řeholnice a řeholníci tam mají především pochopit, jak bez ohledu na požadavky opuštění světa, které jsou jim vlastní, činí je jejich řeholní zasvěcení přítomnými všem lidem a světu „dokonalejším způsobem v Kristově lásce.“ (13) Mnich je ten, kdo je odloučen od všech a spojen se všemi. (14) Spojen se všemi, protože je spojen s Kristem. Spojen se všemi, protože nosí v srdci adoraci, důkuvzdání, chválu, úzkosti a utrpení svých současníků. Spojen se všemi, protože Bůh ho volá na místo, kde odhaluje člověku svá tajemství. Mniši, úplně zasvěcení kontemplaci, jsou přítomni nejen světu, ale i srdci církve. Liturgie, kterou slaví, plní podstatnou úlohu církevního společenství. Láska, která je ovládá a o jejíž dokonalost se snaží, oživuje současně Kristovo tajemné tělo. V této lásce se dotýkají prvního pramene všeho, co existuje, amor fontalis, a proto jsou v srdci světa a církve. „V srdci své matky církve budu láskou.“ (15) Ta je jejich povoláním a posláním.

#Uskutečnění

#81. Všeobecným pravidlem je, aby se celý cyklus počáteční a trvalé formace odehrával v klášteře. Ten je pro tyto řeholníky nejvhodnější místo, kde je možná

cesta obrácení, očištění a askeze s cílem připodobnit život Kristu. Tento požadavek má rovněž tu přednost, že napomáhá souladu v komunitě. Celá komunita totiž, a ne jen některé zasvěcenější osoby nebo skupiny, má těžit z výhod dobře uspořádané formace.

82. Když si některý klášter sám nestačí, protože nemá dost vyučujících nebo dost kandidátů, může více klášterů téže federace a téhož řádu nebo se společným základním povoláním pořádat některé kurzy, schůzky atd. v jednom z klášterů, s pravidelností vhodnou pro kontemplativní charakter zúčastněných. Ve všech případech, kdy požadavky formace budou mít dopad na disciplínu klauzury, bude nutné držet se platného zákonodárství (16). Za účelem formace je možné obrátit se také na osoby mimo klášter a z jiného řádu, ale je nutné se postarat, aby tyto osoby vnikly do specifického ducha řeholníků, které mají vyučovat.

83. Přidružení klášterů mnišek k mužským institutům podle předpisů Kán. 614 může rovněž výhodně sloužit formaci mnišek. Zaručuje věrnost charizmatu, duchu a tradicím téže duchovní rodiny.

84. Každý klášter ať bdí nad vytvořením příznivých podmínek pro osobní studium a četbu, za pomoci dobré, ustavičně doplňované knihovny a případně s pomocí dálkových kurzů.

85. Od mužských mnišských řádů a kongregací, od federací mnišek a od klášterů nefederovaných nebo nepřidružených se vyžaduje, aby vypracovaly rozvrh formace (ratio), který bude součástí jejich vlastního práva a který bude obsahovat konkrétní pravidla provádění, podle Kán. 650, §1 a Kán. 659-661.

ODKAZY:

- 01 PC 7.
- 02 DCVR 26 a 27; srv. pozn. 9 k úvodu.
- 03 Žid 11,8.
- 04 Tamtéž.
- 05 Srv. Žid 11,27.
- 06 1 Kor 13,12.
- 07 Origenes, Peri Archón 1.8.1.
- 08 Srv. LG 49, 50; SC 5, 8, 9, 10.
- 09 Pavel VI. italským vyšším představeným: AAS 58 (1966) 1 1180; viz též list kartuziánům, 18. 4. 1971: AAS 63 (1971) 448 449.
- 10 PO 13; srv. Pavel VI., enc. „Mysterium fidei : AAS 57 (1965) 761 762.
- 11 Sv. Tomáš, Summa Theol. III, q. 82, a. 10.
- 12 Tamtéž, II IIae, q. 189, a. 8, ad 2.
- 13 LG 46.
- 14 VS III, Úvod a pozn. 27; EV 3, 865.
- 15 Sv. Terezie od Dítěte Ježíše, Autobiografické rukopisy 1957.
- 16 Srv. Kán. 667.

ČÁST V.

#SOUČASNÉ OTÁZKY FORMACE ŘEHOLNÍKŮ

#

Zde jsou shrnuty některé otázky nebo stanoviska vyplývající ze stručného rozboru, které zaslouží pravděpodobně diskuzi, objasnění nebo doplnění. Ostatně, jsou udány směrnice a zásady, jejichž konkrétní použití je možné jen v místních církvích.

A) MLADÍ UCHAZEČI O ŘEHOLNÍ ŽIVOT A PASTORACE POVOLÁNÍ

86. Mládež je „naděje církve (1). Církev má „mnoho co říci mládeži a mládež má mnoho co říci církvi (2). Třebaže jsou i dospělí uchazeči o řeholní život, mládež od 18 do 25 let tvoří dnes většinu. V míře, v jaké jsou zasaženi tím, co se obvykle nazývá modernost, mohou se, jak se zdá, s dostatečnou přesností určit některé společné rysy. Na jejich portrétu je znát severozápadní model, ale tento vzor se svými hodnotami i slabostmi se stává všeobecným; každá kultura si ho poopraví podle své originality.

87. „Citlivost mladých lidí hluboce chápe hodnoty spravedlnosti, nenásilí a míru. Jejich srdce je otevřené pro bratrství, přátelství a solidaritu. V nejvyšší míře je vzrušují věci, které se týkají kvality života a uchování přírody. (3) Všeobecně touží, a někdy horoucně, po lepším světě a nezřídka se angažují ve sdruženích politických, společenských, kulturních a charitativních, aby přispěli k zlepšení situace lidstva. Nebyli-li svedeni totalitními

ideologiemi, jsou většinou horlivými zastánci osvobození člověka, když jde o rasismus, nedostatečný rozvoj, války, nespravedlnosti. Takový postoj není vždycky a někdy ani zdaleka vnukán pohnutkami náboženskými, filozofickými a politickými, ale nedá se popřít jeho upřímnost a velkodušnost. Jsou mezi nimi někteří s hlubokým náboženským cítěním, kteří však potřebují, aby byli poučováni o evangeliu. Mnozí konečně, a nemusí to být menšina, vedli velmi příkladný křesťanský život a odvážně apoštolovali a zakusili už to, co může znamenat „následovat Ježíše Krista bezprostředněji“.

88. Protože se věci mají takto, stávají se hlavní naukové a etické opory relativními, a to do té míry, že kandidáti nevědí vždycky dost dobře, zda existují spolehlivé orientační body pro poznání pravdy o člověku, o světě a o věcech. Za to je často odpovědný skoupý prostor v školním rozvrhu pro vyučování filozofie. Mladí váhají říci, kdo jsou a čím jsou povoláni se stát. Mají-li nějaké přesvědčení o existenci dobra a zla, smysl těchto výrazů se, jak se zdá, přesunul ve srovnání s tím, čím byl pro předešlé generace. Často je nepoměr mezi úrovní jejich profánních, někdy velmi specializovaných znalostí, a úrovní jejich růstu duševního a jejich každodenního života. Ne všichni měli šťastnou zkušenost v rodině, když rodinná instituce prodělává krizi nejen tam, kde kultura nebyla hluboce prostoupena křesťanstvím, ale i v kulturách pokřesťanských, kde je naléhavě nutná nová evangelizace, a též v kulturách, které byly už dávno evangelizovány. Tito mladí se učí pomocí obrazu a nynější školská pedagogika někdy přeje tomuto prostředku. Ale méně čtou. Stává se, že jejich vzdělání se vyznačuje skoro nepřítomností historické dimenze, jako kdyby náš svět začínal dnes. Konzumní společnost se zklamáními, která plodí, je nešetří. Když mnohdy jen s námahou našli své místo ve světě, nechají se svést násilím, drogou a sexuální uvolněností. Stále řidčeji se najdou mezi uchazeči o řeholní život mladí lidé, kteří by neměli neblahé zkušenosti v tomto oboru.

89. Naléhavé jsou tedy problémy, které mnohostrannost a složitost této lidské tkáně klade pastorační povolání a zároveň pro formaci. Tady jde o rozeznávání povolání. Především v jistých zemích se dostávají někteří uchazeči a uchazečky, kteří hledají více méně vědomě společenské povznesení a zajištění pro budoucnost. Jiní vidí v řeholním životě ideální místo ideologického boje za spravedlnost. Jiní konečně, kteří mají konzervativnějšího ducha, budou očekávat, že řeholní život uchrání jejich víru v tomto světě, který považují hlavně za nepřátelský a zkažený. Tyto pohnutky představují jisté hodnoty, ale musí být očištěny a uvedeny na správnou míru.

V takzvaných rozvinutých zemích bude zapotřebí podporovat především lidskou a duchovní rovnováhu na základě odříkání, vytrvalé věrnosti, klidné a neustálé velkodušnosti, ryzí radosti a lásky.

Toto je náročný, ale nutný program pro řeholnice a řeholníky pověřené pastorační povolání a jejich formací.

B) FORMACE ŘEHOLNÍKŮ A KULTURA

90. Zdá se, že všeobecný výraz „kultura“ může označovat, jak navrhuje pastorační konstituce *Gaudium et spes*, „všechny skutečnosti osobní a společenské, které charakterizují člověka a umožňují mu, aby řídil své postavení a svůj osud“ (GS 53-62) (4). Proto se může říci, že kultura je to, „čím se člověk stává více člověkem“ a „má vždycky podstatný a nutný vztah k tomu, co člověk je“ (5). Na druhé straně, „i když vyznávání evangelijních rad vyžaduje zřeknutí se hodnot nepochybně cenných, není to na překážku vývoji lidské osobnosti, ba svou povahou jí to velice prospívá“ (6). Existuje tedy spřízněnost mezi řeholním životem a kulturou.

91. Konkrétně vyžaduje tato spřízněnost, abychom věnovali pozornost některým bodům. Ježíš Kristus a jeho evangelium překračují každou kulturu, i když přítomnost zmrtvýchvstalého Krista a jeho Ducha je všechny hluboce proniká (7). Na druhé straně každá kultura musí být evangelizována, to znamená očištěna a uzdravena od ran hříchu. Současně moudrost, kterou v sobě nosí, je překonána, obohacena a doplněna moudrostí kříže (8).

Bude proto záhodno v každém ohledu:

- Mít na zřeteli úroveň všeobecného vzdělání uchazeče, ale nesmí se zapomínat, že vzdělání se neomezuje na rozumovou stránku člověka.

- Zjistit, jak se řeholnicím a řeholníkům daří vstípení jejich víry do jejich původní kultury, a pomáhat jim v tom. To nesmí vést k tomu, aby se domy výchovy pro řeholní život změnily v jakousi laboratoř inkulturace. Ti, kdo jsou odpovědní za formaci, musí však pilně bdít při osobním vedení nad jejich vírou a

nad tím, aby zapustila kořeny v životě celé osoby. - Nesmějí zapomínat, že evangelium vnáší do kultury poslední pravdu o hodnotách, které ta kultura v sobě obsahuje, a že na druhé straně kultura vyjadřuje originálně evangelium a zjevuje jeho nová hlediska (9).

- Vést řeholnice a řeholníky žijící a pracující v kultuře, jež je cizí jejich kultuře původní, aby tuto kulturu poznali a vážili si jí, podle doporučení koncilního dekretu Ad gentes (č. 22).

Podporovat v mladých církvích, ve spojení s celou místní církví a za vedení jejího pastýře, inkulturovaný řeholní život, shodně s dekretem Ad gentes (č.18).

C) ŘEHOVNÍ ŽIVOT A CÍRKEVNÍ HNUTÍ

92. „V církvi jako společenství jsou životní stavy mezi sebou tak spjaté, že jeden je zaměřen na druhý. Jejich hluboký smysl je týž, je všem společný: představují způsoby života, v kterých lze prožívat rovnou křesťanskou důstojnost a všeobecné povolání ke svatosti v dokonalé lásce. Jsou to způsoby rozdílné a vzájemně se doplňují, takže každý z nich má svou originální a nezaměnitelnou tvářnost a současně má každý z nich vztah k ostatním a slouží jim. (10) Toto potvrzují četné nynější zkušenosti se sdílením nejen práce, ale někdy i modlitby a stolu mezi řeholníky a laiky. Není naším úmyslem pouštět se zde do celkového studia této nové situace. Chceme uvažovat pouze o vztazích mezi řeholníky a laiky z hlediska církevních hnutí, za která vděčíme z valné části iniciativě laiků.

Odjakživa se v Božím lidu vyskytovala církevní hnutí inspirovaná touhou prožívat intenzivněji evangelium a hlásat je lidem. Některá byla dost úzce vázána na řeholní společnosti a sdílela jejich zvláštní spiritualitu. V naší době, a zvláště v posledních desetiletích, se objevila nová hnutí, nezávislejší než prvá na strukturách a způsobu řeholního života. Jejich blahodárný vliv pro církev byl často připomenut na synodě biskupů o povolání a poslání laiků (1987). Jen musí odpovídat jistým měřítkům, aby měla církevní povahu (11).

93. Aby se udrželo šťastné společenství mezi těmito hnutími a řeholními instituty, tím spíš, že mnohá řeholní povolání vyšla tu a tam z těchto hnutí, je třeba zamyslet se nad těmito požadavky a nad konkrétními důsledky, jež s sebou nesou pro členy těchto institutů:

- Institut, jak ho chtěl zakladatel a jak ho schválila církev, má vnitřní soudržnost, plynoucí z jeho povahy, z jeho cíle, z jeho ducha, z jeho rázu a z jeho tradic. Toto všechno tvoří osu, kolem které se udržuje totožnost i jednota samého institutu (12) i jednota života každého jeho člena. Je to dar Ducha církve, který nesnáší směšování a zaměňování. Dialog a sdílení v církvi předpokládají, aby si byl každý dokonale vědom toho, čím je.

- Uchazeč o řeholní život pocházející z toho či onoho církevního hnutí se svobodně podřizuje při vstupu do noviciátu autoritě představených a vychovatelů zákonitě pověřených jeho výchovou. Proto nemůže záviset současně na nějakém představeném vně institutu, k němuž nyní náleží, i když před vstupem k onomu hnutí patřil. Tady jde o jednotu institutu a o jednotu života noviců.

- Tyto požadavky trvají i po řeholní profesi, aby vyloučily jakýkoli případ, že by někdo patřil svým osobním duchovním životem a svým posláním na vícero stran. Kdyby se tyto požadavky nerespektovaly, bylo by nebezpečí, že by se nutně společenství mezi řeholníky a laiky zvrhlo v zaměňování obou výše uvedených rovin.

D) BISKUPSKÁ SLUŽBA A ŘEHOVNÍ ŽIVOT

94. Tato otázka se stala aktuální po vydání dokumentu *Mutuae relationes* a poté, co Svätý otec Jan Pavel II. zdůraznil při mnoha příležitostech vliv pastýřského úkolu biskupů na řeholní život.

Služba biskupa a služba řeholního představeného si nekonkurují. Jistě existuje vnitřní řád institutů, který má svou vlastní kompetenci vzhledem k udržování a růstu řeholního života.

Tento vnitřní řád se těší opravdové samostatnosti. Ale tato samostatnost se nutně musí uplatňovat v rámci organického církevního společenství (13).

95. „Jednotlivým institutům se přiznává spravedlivá autonomie života, zejména řízení. Podle ní požívají v církvi vlastní kázeň a mohou zachovat neporušené své dědictví (...). Je úkol místních ordinářů, aby uchovávali a chránili tuto autonomii. (14) „V rámci této autonomie má vlastní právo institutů stanovit

rozvrh a ,trvání formace se zřetelem na potřeby církve a podmínky osob a doby, podle toho, co vyžadují cíle a ráz institutu.. (15)

„Pokud jde o úkol vyučování, mají řeholní představení kompetenci a autoritu jako duchovní učitelé evangelijního plánu svého institutu: v tomto prostředí mají tedy rozvíjet opravdové duchovní vedení celé kongregace a jejich jednotlivých komunit v upřímné shodě s pravým učitelským úřadem hierarchie. (16)

96. Na druhé straně biskupové jako „praví učitelé a „svědkové božské a katolické pravdy (17) jsou „odpovědní za učení víry, jak v střediscích, kde je víra studována, tak v používání prostředků jejího předávání (18). „Přísluší biskupům jako pravým učitelům a vůdcům k dokonalosti pro všechny členy jejich diecéze (srv. ChD 12, 15, 35/2; LG 25, 45), aby byli také strážci věrnosti řeholnímu povolání v duchu každého institutu (19) podle právních předpisů (srv. Kán. 386, 387, 591, 593, 678).

97. Tomuto vůbec neodporuje autonomie života, a zejména řízení, přiznávaná všem řeholním společnostem. Je-li biskup ve výkonu své pravomoci omezen respektováním této autonomie, není proto dispensován od toho, aby bděl nad cestou řeholníků ke svatosti. Nástupci apoštolů jako služebníku Božího slova totiž přísluší, aby vyzýval všeobecně všechny křesťany k následování Krista, a zvláště ty, kterým se dostává milosti následovat ho „bezprostředněji (Kán. 573,1). Institut, ke kterému náležejí, představuje už sám pro sebe a pro ně školu dokonalosti a cestu ke svatosti. Ale řeholní život, který institut ukládá, je dobro církve a jako takový podléhá odpovědnosti biskupa. Vztah mezi biskupem a řeholnicemi a řeholníky, všeobecně chápaný z hlediska apoštolátu, koření hlouběji v jeho úkolu jako služebníka evangelia, který má sloužit svatosti církve a neporušenosti její víry.

V tomto duchu a na základě těchto zásad je vhodné, aby byli biskupové místních církví alespoň informováni vyššími představenými o programech formace, které platí ve výchovných střediscích nebo službách řeholníků na území, kde jsou duchovními správci. Každá nesnáze, která vznikne z biskupské odpovědnosti a která se týká fungování těchto služeb nebo středisek, ať se prozkoumá společně mezi biskupem a vyššími představenými podle práva a podle směrnic dokumentu *Mutuae relationes* (č.24, 25) a případně s pomocí koordinačních orgánů označených v témž dokumentu, v č.52-67.

E) SPOLUPRÁCE MEZI INSTITUTY VE VĚCI FORMACE

98. První odpovědnost za formaci řeholníků má podle práva každý institut. Vyšší představení za pomoci kvalifikovaných vychovatelů mají důležité poslání, aby nad ní bděli. Na druhé straně má každý institut podle práva stanovit svůj vlastní rozvrh formace (*ratio*) (20).

Mezitím různé okolnosti přiměly mnoho institutů ve všech světadílech, aby daly dohromady své výchovné prostředky (osoby, zařízení) za účelem spolupráce na tomto tak důležitém díle, které už nemohly plnit samy.

99. Tato spolupráce se uskutečňuje prostřednictvím trvalých středisek nebo pravidelných služeb. „Meziinstitučním střediskem se nazývá studijní středisko pro řeholníky, za něž mají kolektivní odpovědnost vyšší představení institutů, jejichž členové se účastní na tomto středisku. Jeho cílem je zajistit naukovou a praktickou formaci, jakou vyžaduje zvláštní poslání institutů a jejich povaha. Toto středisko se liší od výchovné komunity každého institutu, v které byli novic a řeholník zasvěcováni do společného duchovního a pastoračního života institutu. Když má institut účast na meziinstitučním středisku, musí se výchovná komunita a středisko vzájemně doplňovat, se zřetelem na harmonickou a ucelenou formaci.

Střediska výchovy ve federaci podléhají předpisům uvedeným ve statutech federace, a zde o nich nepojednáváme. Totéž platí ve studijních střediscích nebo službách, za které je sice odpovědný jediný institut, které však přijímají pohostinně řeholnice a řeholníky jiných institutů.

100. Spolupráce mezi instituty pro formaci mladých profesů a profesek, pro formaci trvalou a formaci vychovatelů se může provádět v obvodu střediska. Naopak výchova noviců je možná jen ve formě periodických služeb, neboť noviciátní komunitou ve vlastním slova smyslu může být jen vlastní stejnorodá komunita každého institutu.

Naše dikastérium vydá v nejbližší době příležitostný a normativní dokument o praktické spolupráci mezi instituty v oboru formace.

ODKAZY:

- 01 GE 2.
- 02 CfL 46; srv. též prop. 51 a 52 6. synody biskupů (1987).
- 03 CfL 46.
- 04 CIT 8, 10, 1985, č. 4,1; EV 9, 1622.
- 05 Jan Pavel II. v UNESCO, 1980, č. 6 7: IDGP 1980, 1, 1636.
- 06 LG 46.
- 07 CIT, Víra a inkulturace, č. 8 22. Civilt Cattolica, leden 1989.
- 08 Tamtéž; srv. také CfL 44.
- 09 CIT, č. 4,2; srv. pozn. 4 této kapitoly.
- 10 CfL 55.
- 11 CfL 30.
- 12 Srv. Kán. 578.
- 13 ChD 35,3 a 4.
- 14 Kán. 586.
- 15 Kán. 659,2; srv. též Kán. 650,1, co se týká zvláště noviciátu.
- 16 MuR 13a; srv. pozn. 8 k úvodu.
- 17 LG 25.
- 18 MuR 33; srv. pozn. 8 k úvodu; srv. též Kán. 753 a 212,1.
- 19 MuR 28; srv. pozn. 8 k úvodu. O biskupu jako „zdokonalovate li srv. Summa Theol., II IIae, q. 184.
- 20 Kán. 650,1 a 659,2. Viz také Jan Pavel II. brazilským řeholníkům 11. 7. 1986, č. 5; srv. pozn. 5 k úvodu.

ČÁST VI.

#ŘEHOLNÍ KANDIDÁTI NA JÁHENSKOU A KNĚŽSKOU SLUŽBU

#101. Problémy, které vyvstávají u tohoto druhu řeholníků, zaslouží, abychom je vyložili odděleně, neboť mají zvláštní ráz. Jsou trojí: jedny se týkají formace k službám jako takovým; jiné specifčnosti řeholních kněží a jáhnů; konečně jiné se týkají zařazení řeholního kněze v diecézním kněžstvu.

#Formace

#102. V některých institutech, které jejich zákonodárství definuje jako kněžské, bylo někdy navrženo, aby poskytovaly tutéž formaci bratřím laikům i kandidátům na posvátnou službu. V noviciátě, zdá se, dokonce nutí k společné výchově obou typů zaměření zvláštní charizma institutu. Plynou z toho blahodárné důsledky, pokud jde o úroveň a úplnost naukové formace bratří laiků a o jejich začlenění do komunity. Ale ve všech případech se musí trvání a obsah obzvláště studií připravujících na kněžskou službu přísně zachovávat a provádět.

103. „Formace členů, kteří se připravují na přijetí posvátných svěcení, se řídí všeobecným právem a studijním rozvrhem každého institutu (1). Řeholní kandidáti na kněžskou službu ať se tedy přizpůsobí předpisům Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis (2) a kandidáti na trvalé jáhenství směrnícím vlatního práva institutů. Zde se nevracíme k celému tomuto Ratio. Jeho hlavní linie jsou v církevním právu (3). Spokojíme se s tím, že připomínáme některé úseky „kurzu formace, aby je vyšší představení zachovávali.

104. Filozofická a teologická studia, konaná postupně nebo zároveň, musí trvat alespoň celých šest let. Z toho celé dva roky ať jsou věnovány oborům filozofickým a celé čtyři roky studiu teologie. Vyšší představení musí bdít nad dodržováním těchto nařízení, především když by měli svěřit své mladé řeholníky meziinstitučním střediskům nebo univerzitám.

105. Bez ohledu na to, že veškerá formace kandidátů kněžství sleduje pastorační cíl, přesto se musí pastorační formace ve vlastním smyslu slova přizpůsobit cílům institutu. Program této formace ať se inspiroje dekretem Optatam totius a u řeholníků povoláných k práci v kulturách cizích jejich kultuře původní dekretem Ad gentes (4).

106. Řeholním kněžím věnujícím se kontemplaci, mnichům nebo jiným, povoláným představenými, aby byli k dispozici hostům pro službu smíření nebo duchovního vedení, ať se dostane pastorační formace přiměřené pro tuto službu. Také ať se řídí pastoračními směrnícemi místní církve, v níž se nalézají.

107. Ať se zachovávají všechny podmínky požadované pro svěcence, s ohledem na povahu a vlastní povinnosti řeholního stavu (5).

#Zvláštní ráz řeholních kněží a jáhnů

#108. „Řeholní kněz zapojený do pastorační práce vedle diecézních kněží musí svými postoji jasně ukazovat, že je řeholník. (6) Aby se na řeholním knězi nebo jáhnu

stále jevílo „to, co je příznačné pro řeholní život a pro řeholníky a co jim dává tvář (7), je zřejmě nutné splnit mnoho podmínek a je dobré, aby řeholní kandidáti na kněžskou a jáhenskou službu se na ně tázali v době své počáteční formace a během formace trvalé:

Aby měli jasné ponětí a odůvodněné názory na povahu kněžské a jáhenské služby, která náleží k struktuře církve, a řeholního života, který náleží k její svatosti a k jejímu životu (8), při zachování zásady, že jejich pastorační služba náleží k povaze jejich řeholního života (9).

Aby ve svém duchovním životě čerpali z pramenů svého institutu a ztělesnili v sobě dar, jímž je tento institut pro církev.

Aby svědčili o osobní duchovní zkušenosti, inspirující se svědectvím a učením zakladatele.

Aby žili v souladu s životním pravidlem, které se zavázali zachovávat.

Aby podle práva žili v komunitě.

Aby byli disponovatelní a pohybliví pro službu univerzální církvi, jestliže je k ní představení institutu povolají.

Zachovají-li se tyto podmínky, dospěje řeholní kněz nebo jáhen k tomu, že vhodně sladí tyto dvě stránky svého jediného povolání.

#Místo řeholního kněze v diecézním duchovenstvu

#109. Formace řeholního kněze má počítat s jeho budoucím zařazením do duchovenstva místní církve, především má-li tam zastávat nějakou službu, „avšak se zřetelem na vlastní charakter každého institutu (10). „Místní církev tvoří totiž „historický prostor, v kterém se povolání reálně vyjadřuje a v kterém působí apoštolsky (11). Řeholní kněží ji mohou plným právem pokládat za „domov svého povolání (12).

Základní zásady, jimiž se řídí toto začlenění, byly uvedeny v koncilním dekretu Christus Dominus (č.34-35). Řeholní kněží jsou spolupracovníci biskupského stavu, „v určitém pravém smyslu patří k duchovenstvu diecéze, pokud mají podíl na duchovní správě a na apoštolátě pod autoritou biskupů (13).

Ohledně tohoto začlenění zdůrazňuje dokument Mutuae relationes (č.15-23) vzájemný vliv mezi všeobecnými a zvláštními hodnotami. Vyžaduje se sice od řeholníků, „i když náležejí k institutu papežského práva, aby se cítili opravdu příslušníky diecézní rodiny (14). Ale církevní právo jim přiznává spravedlivou autonomii, aby se zachoval jejich univerzální a misionářský charakter (15). Neboť činnost Božího lidu ve světě je sama sebou univerzální a misionářská, jak pro samotný charakter církve (LG 17), tak pro Kristův příkaz, který dává apoštolátu univerzální, bezhraničný rozměr (16).

Obvykle se postavení řeholních kněží v místní církvi řídí písemnou dohodou (17) mezi diecézním biskupem a příslušným představeným institutu nebo zúčastněným členem řádu.

ODKAZY:

01 Kán. 659,3.

02 1. vyd. 6. 1. 1970; 2. vyd. 19. 3. 85.

03 Srv. Kán. 242 256.

04 Viz OT 4 a 19 21; AG 25 26.

05 Srv. Kán. 1010 1054.

06 Jan Pavel II. brazilským řeholníkům 3. 7. 1980; srv. pozn. 5 k úvodu.

07 Tamtéž.

08 Srv. LG 44.

09 Srv. PC 8.

10 ChD 35,2.

11 MuR 23d.

12 MuR 37.

13 ChD 34. „Ut Episcopis auxiliatores adsint et subsint, je řečeno v ChD 35. („Aby byli biskupovými pomocníky a podřízenými).

14 MuR 18b.

15 Srv. Kán. 586,1 a 2.

16 Srv. Kán. 591 a MuR 23.

17 MuR 57 58; srv. též Kán. 520, 2.

#ZÁVĚR

#110. Tento dokument chtěl brát v úvahu zkušenosti učiněné už po koncilu a rovněž odpovědět na otázky, které položili vyšší představení. Připomíná všem

některé právní požadavky, spojené se současnými okolnostmi a potřebami. Posléze doufá, že je užitečný řeholním institutům, aby všechny dělaly pokroky v církevním společenství za vedení papeže a biskupů, kterým „přísluší služba rozpoznávat a sladovat; tato služba s sebou nese hojnost zvláštních darů Ducha svatého a zvláštní charizma pořádání různých úloh s vnitřní učenlivostí k jedinému Duchu, Dárci života (1).

Především se poukazuje na to, že prvním cílem formace řeholníků je uvést je do řeholního života a pomáhat jim, aby si uvědomili svou totožnost jako osoby zasvěcené Bohu slibem evangelijních rad čistoty, chudoby a poslušnosti v řeholním institutu. Mezi činiteli formace je dáno prvenství Duchu svatému, poněvadž formace řeholníků je dílo podstatně božské, svým pramenem i svým cílem. Zdůrazňuje se tu nutnost vychovat kvalifikované vůdce a nečekat, až ti, kteří jsou nyní v tomto úřadě, skončí svůj mandát. Prvořadá role, jakou při tom hraje sám řeholník a jeho komunita, dělá z tohoto úkolu privilegovanou příležitost k uplatňování osobní a komunitní odpovědnosti. Vyskytly se různé aktuální otázky; na všechny se nedostává jednoznačných odpovědí, ale aspoň provokují k zamyšlení. Zvláštní místo je vyhrazeno také institutům kontemplativním, vzhledem k jejich spolupráci v srdci církve a k specifičnosti jejich povolání.

Nyní nezbyvá než vyprošovat všem, představeným, vychovatelům, řeholníkům a řeholnicím, milost věrnosti jejich povolání, po příkladu a pod ochranou Panny Marie. Církev putuje v čase a „jde toutéž cestou, jakou prošla i Panna Maria, která kráčela vpřed na cestě víry a zachovávala věrně své spojení se Synem až ke kříži (2). Doba formace pomáhá řeholníkovi, aby prošel touto cestou „ve světle Kristova tajemství, které „plně vyjasňuje (3) tajemství Mariino, a současně Mariino tajemství „je pro církev jakoby pečetí potvrzující dogma o vtělení (4). Tak se to projevilo na Efezském koncilu. Maria je přítomna při zrodu a utváření řeholního povolání. Je důvěrně přidružena k celému jeho růstu v Duchu svatém. Poslání, které rozvíjela vedle Ježíše, doplňuje ve prospěch jeho těla, jímž je církev, a v každém křesťanu, zejména v těch, kteří se zavazují následovat Ježíše Krista bezprostředněji (5). Proto mariánské klima, podporované autentickou teologií, zajistí výchově řeholníků spolehlivost, solidnost a radostnost, bez nichž by nemohli dokonale plnit své poslání ve světě.

Při audienci, udělené 10. listopadu 1989 fra Jeronýmu kardinálu Hamerovi, prefektu Kongregace, schválil Svátý otec tento dokument Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života a přikázal, aby byl uveřejněn pod názvem: Směrnice pro výchovu v řeholních institutech.

V Římě, v sídle kongregace, 2. února 1990,
o svátku uvedení Pána do chrámu.

ODKAZY:

- 1 MuR 6; srv. pozn. 8 k úvodu.
- 2 RM 2: AAS 79 (1987) 361 ss.
- 3 RM 4: tamtéž
- 4 Tamtéž.
- 5 LG 42.

OBSAH

#ÚVOD 365

01. Cíl formace řeholníků 365
  02. Ustavičná péče 366
  03. Činnost kongregace pro instituty zasvěceného života
  03. a apoštolské společnosti po koncilu 366
  - 04.-5. Proč tento dokument a komu je určen 366
- ODKAZY 367

ČÁST I. * #ŘEHOVNÍ ZASVĚCENÍ A VÝCHOVA# 368

06. Řeholní totožnost a výchova 368
07. Řeholní a zasvěcený život podle círk. práva 368
08. Boží povolání pro poslání spásy 368
09. Osobní odpověď 369
10. Řeholní profese: úkon církve, která zasvěcuje a přivtěluje 369
- 11.-12. Život podle evangelijních rad 370

13. Čistota	370	
14. Chudoba	372	
15. Poslušnost	373	
16. Řeholní instituty: je třeba pěstovat a udržovat rozmanité dary		374
17.-18. Život sjednocený v Duchu svatém	375	
ODKAZY	376	

ČÁST II. * #HLEDISKA SPOLEČNÁ VŠEM ÚSEKŮM

ČÁST II. * #VÝCHOVY K ŘEHOLNÍMU ŽIVOTU	377	
#A) PROSTŘEDNÍCI VÝCHOVY A JEJÍ PROSTŘEDKY	377	
19. Duch Boží	377	
20. Panna Maria	378	
21.-25. Církev a smysl pro církev (církevní smýšlení)	378	
26.-28. Komunita	380	
29. Sám řeholník je odpovědný za svou formaci	382	
30.-32. Vychovatelé: představení a ti, kdo jsou odpovědní za formaci		383
B) LIDSKÁ A KŘEŠŤANSKÁ DIMENZE VÝCHOVY	384	
33.-35.	384	
C) ASKEZE	385	
36.-38.	385	
D) SEXUALITA A VÝCHOVA	386	
39.-41.	386	
ODKAZY	387	

ČÁST III. * #ÚSEKY VÝCHOVY ŘEHOLNÍKŮ 389

#A) PŘED VSTUPEM DO NOVICIÁTU	389	
42. Důvod jeho existence	389	
43. Náplň noviciátu	389	
44. Formy uskutečnění	390	
B) NOVICIÁT A PRVNÍ SLIBY	390	
45. Cíl	390	
46.-47. Náplň	391	
48. Profesionální práce během noviciátu	392	
49.-50. Které podmínky se musí zachovat	392	
51. Pedagogika	393	
52.-53. Novicmistr a novicmistrová a jejich spolupracovníci		393
54.-57. Řeholní profese	394	
C) VÝCHOVA PO DOČASNÝCH SLIBECH	395	
58. Co předpisuje církev	395	
59. Význam a požadavky tohoto úseku	395	
60.-65. Náplň a prostředky formace	395	
D) TRVALÁ FORMACE ŘEHOLNÍKŮ S VĚČNÝMI SLIBY	398	
66.	398	
67. Proč trvalá formace	398	
68.-69. Její náplň	399	
70.-71. Hlavní momenty trvalé formace	400	
ODKAZY	401	

ČÁST IV. * #VÝCHOVA V INSTITUTECH KONTEMPLATIVNÍCH,

ČÁST IV. * ZVLÁŠTĚ MNIŠEK	402	
#72.	402	
73. Místo těchto institutů v církvi	402	
74. Jak důležitá je v nich výchova	402	
75. Některé body, jež je třeba zdůraznit	403	
76. „Duchovní četba (lectio divina)	403	
77.-78. Liturgie	404	
79. Práce	404	
80. Askeze	405	
81.-82. Uskutečnění	405	
ODKAZY	406	

ČÁST V. * #SOUČASNÉ OTÁZKY FORMACE ŘEHOLNÍKŮ 407

#A) MLADÍ UCHAZEČI O ŘEHOLNÍ ŽIVOT		
A) A PASTORACE POVOLÁNÍ	407	
86.-89.	407	
B) FORMACE ŘEHOLNÍKŮ A KULTURA	408	
90.-91.		
C) ŘEHOLNÍ ŽIVOT A CÍRKEVNÍ Hnutí	409	

92.-93.	409	
D) BISKUPSKÁ SLUŽBA A ŘEHOLNÍ ŽIVOT	410	
94.-97.	410	
E) SPOLUPRÁCE MEZI INSTITUTY VE VĚCI FORMACE		412
98.-100.	412	
ODKAZY	413	
ČÁST VI. * #ŘEHOLNÍ KANDIDATI NA JÁHENSKOU		
ČÁST VI. * A KNĚŽSKOU SLUŽBU	413	
#101.	413	
102.-107. Formace	413	
108. Zvláštní ráz řeholních kněží a jáhnů	414	
109. Místo řeholního kněze v diecézním duchovenstvu		415
ODKAZY	416	
#ZÁVĚR	416	
#110.	416	
ODKAZY	417	